

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาเพื่อใช้ในการสร้างแนวคิดอันทำให้งานวิจัยเกิดขึ้นดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
- ๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในทางการเมืองการปกครอง
- ๒.๔ หลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๕ ข้อมูลเกี่ยวกับเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑.แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันของสังคมในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่ดีในสังคม และความเห็นพ้องต้องกันในสังคม จะต้องมีความเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นแรก ของการที่มีคนมารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (organization) ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งผู้ศึกษาได้ค้นคว้ามาเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กร เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติ และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์การได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง ส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นเช่น มีส่วนร่วมในการทำงาน มีส่วนร่วมในทางการเมือง มีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง^๑ ซึ่งสอดคล้องกับ การมีส่วนร่วมเริ่มต้นจากจุดเล็ก ของคนมารวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจ ด้วยการมีสำนึกร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็นและความห่วงใย ความสนใจและการกระทำต่างๆ เพื่อสนับสนุน กัดดันเรียกร้อง องค์กรต่างๆ เพื่อการต่อรองในด้านต่างๆ การมีส่วนร่วมในทางการเมืองระดับประเทศ และการเมืองท้องถิ่น^๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนกับแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน นับเป็นหัวใจสำคัญของการเมืองระบอบประชาธิปไตย เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ทำให้อำนาจอธิปไตย เป็นของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อจะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นทั้งกระบวนการ และเครื่องมือสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ในการทำให้ประชาชนได้แสดงออกถึงความคิดเห็น และปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ของกลุ่ม และของชุมชน แต่การมีส่วนร่วมของประชาชน ก็อาจถูกบิดเบือนไปได้ หากเป็นการมีส่วนร่วมที่มีการชี้นำ ครอบงำจากกลุ่มอิทธิพลหรือการได้รับข่าวสาร ที่ไม่ถูกต้องครบถ้วน หรือมีอคติต่อกัน ซึ่งจะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชน ในลักษณะเช่นนี้ เป็นการเผชิญหน้ากัน ระหว่างกลุ่มคนในชุมชน ดังที่ได้เกิดขึ้นในบางสังคม จนบางครั้งนำไปสู่สงครามกลางเมือง หรือความรุนแรงทางการเมืองได้^๓ การมีส่วนร่วมจึงเป็นความเกี่ยวข้องในด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมของกลุ่ม กิจกรรมของมนุษย์ส่วนใหญ่ อาศัยการมีส่วนร่วมเป็นตัวกระตุ้นให้ทำงานสำเร็จได้ตามเป้าหมาย การมีส่วนร่วมในการบริหารงานเป็นทั้งเครื่องมือและกระบวนการในกิจการต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้นๆบุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมหรือปฏิบัติการกิจต่างๆขององค์กร การที่บุคคลมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกิจกรรมต่างๆย่อมทำให้บุคคลมีความผูกพันต่อกิจกรรมนั้นๆและมีความผูกพันต่อองค์กรในที่สุดจึงทำให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทำให้ความเกี่ยวข้องและการเกี่ยวข้องก่อให้เกิดความผูกพัน^๔ การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Participation)เป็นกระบวนการทางการเมืองที่แสดงออกถึงพฤติกรรมกรกระทำหรือกิจกรรมในลักษณะต่างๆในระบบการเมืองโดยความสมัครใจหรือไม่สมัครใจอย่างไม่เป็นทางการและรวมไปถึงการดำเนินการอย่างเป็นทางการ เป็นไปได้ทั้งถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายใช้ความรุนแรงทางการเมืองหรือไม่ใช้ความรุนแรงทางการเมืองอาจจะสำเร็จหรือล้มเหลวตลอดจนกระบวนการดังกล่าวอาจเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่นก็

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑,๑๔๒.

^๒ชาติชาย ณ เชียงใหม่, การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สมดุล, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔),หน้า๑๕.

^๓ปธาน สุวรรณมงคล, ปัญหาพัฒนาการเมืองไทย: การเมืองท้องถิ่นกับพัฒนาการเมืองไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕), หน้า ๓๕๕-๓๕๘

^๔สมศักดิ์ คงเที่ยง, หลักการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๒๙๘.

ได้^๕ กระแสการมีส่วนร่วมในปัจจุบันดูเหมือนจะเป็นกระแสหลักที่จะพัฒนาสังคม ประเทศชาติมากขึ้น นับตั้งแต่การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ ที่ผ่านมามีส่วนร่วมโดยนัยยะ อาจหมายถึงการลดอำนาจของผู้มีอำนาจทั้งหลาย แต่ในมุขกลับกัน การมีส่วนร่วมก็สามารถทำให้ทุกคนที่มีส่วนเข้ามารับผิดชอบ ในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองมากขึ้น ดังนั้นหากปฏิเสธการมีส่วนร่วม ย่อมหมายถึงผู้มีอำนาจจะต้องรับผิดชอบการกระทำทั้งหมด^๖

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำในสิ่งที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน

จากแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตาราง ๒.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตสถาน, (๒๕๕๖, หน้า ๑, ๑๔๒)	การมีส่วนร่วมเป็นส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้แก่ ๑.มีส่วนร่วมในการทำงาน ๒.มีส่วนร่วมในทางการเมือง ๓.มีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง
ชาติชาย ณ เชียงใหม่, (๒๕๕๔, หน้า ๑๕)	การมีส่วนร่วม ของคนมารวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจด้วย ๑.การมีสำนึกร่วมความสนใจและการกระทำต่างๆ ๒.เพื่อสนับสนุน กัดดันเรียกร้อง องค์กรต่างๆ ๓.เพื่อการต่อรองในด้านต่างๆ การมีส่วนร่วมในทางการเมืองระดับประเทศ และการเมืองท้องถิ่น
ปธาน สุวรรณมงคล, (๒๕๕๕, หน้า ๓๕๕-๓๕)	๑.การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ทำให้อำนาจอธิปไตย เป็นของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ๒.การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อจะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น
สมศักดิ์ คงเที่ยง, (๒๕๕๓, หน้า ๒๙๘)	๑.การมีส่วนร่วมจึงเป็นความเกี่ยวข้องในด้านจิตใจและอารมณ์ ๒.การมีส่วนร่วมเป็นตัวกระตุ้นให้ทำงานสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ๓. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานเป็นทั้งเครื่องมือและกระบวนการ

^๕ ชรินทร์ สันประเสริฐ, สถาบันและกระบวนการทางการเมือง: วัฒนธรรมทางการเมืองไทยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๔๒๐.

^๖ สมพันธ์ เตชะอธิก, อบต.ในอุดมคติ, (ขอนแก่น: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๑.

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนได้เสีย รวมถึงผู้รับบริการได้มีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ร่วมตัดสินใจ ร่วมสนับสนุนรวมทั้งร่วมติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงาน และแนวคิดของหลักการมีส่วนร่วมตามแบบธรรมนูญหรือธรรมาภิบาลมีหลักย่อยๆที่ต้องคำนึงถึงรวม ๔ ประการ การรับฟัง การให้ข้อมูล การร่วมตัดสินใจ การพัฒนาศักยภาพของการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและบทความจากนักวิชาการโดยมีรายละเอียดดังนี้

มีนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ หลักการมีส่วนร่วมประกอบด้วยความสัมพันธ์ของโครงการต่างๆ รวมถึงการประหยังบประมาณ ความพึงพอใจของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมหรือผู้ได้รับผลกระทบ^๗ ซึ่งสอดคล้องกับ การมีส่วนร่วมเป็นยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศให้ความสำคัญกับ^๘

๑.การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลายและจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มีกระบวนการการจัดองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนมีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งตนเอง รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง

๒.การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการ กระบวนการผลิตบนฐาน ศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุลเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายใน ชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้า และบริการและสร้างความร่วมมือกับ ภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสร้าง ระบบบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด และทักษะในการ ประกอบอาชีพ

๓.การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างสันติเกื้อกูล ด้วยการส่งเสริมสิทธิชุมชนและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนใน การสงวนอนุรักษ์ ปันฟู พัฒนา ใช้ประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ รวมทั้งสร้าง กลไกการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

^๗สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, รายงานประจำปี ๒๕๔๑ - ๒๕๔๓,(กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

^๘สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ. พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔.

แนวคิดการมีส่วนร่วมในระดับขั้นตอนต่างๆดังนี้^๙

๑. การมีส่วนร่วมในการระบุถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาในระดับท้องถิ่น
๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน
๓. การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติ
๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและควบคุม
๕. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ซึ่งสอดคล้องกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเสรีนั้น รวมถึงการให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชนและประชาชน มีการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมคือการมีรูปแบบการปกครองและการบริหารงานที่กระจายอำนาจ^{๑๐}

กระบวนการของหลักการมีส่วนร่วมแบ่งขั้นตอนหรือกระบวนการมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ๔ ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการวางแผนประกอบไปด้วยการรับรู้เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนและร่วมวางแผนโครงการ

ขั้นตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ และการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ ร่วมกันเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์หรือผลขององค์การ หรือผลของการตัดสินใจ ที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ประชาชนจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ ในการประเมินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆด้วย ซึ่งส่งผลของกระบวนการประเมินนี้จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการการมีส่วนร่วมขั้นที่ ๑ ซึ่งเป็นขั้นตอนการวางแผนต่อไป

ขั้นตอนและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ตลอดจนแนวคิดหลักธรรมาภิบาลกล่าวได้ว่ากระแสแนวคิดต่างๆเหล่านี้ ได้เข้ามามีอิทธิพลที่ทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องบริหารราชการในระบบเปิดที่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนในภาคส่วนต่างๆของสังคมไทยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานภาครัฐ ซึ่งเจ้าหน้าที่ภาครัฐเองต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการของกา

^๙ สุวิทย์ ชันษาโรจน์, การประเมินแบบมีส่วนร่วม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมประชาสัมพันธ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๓.

^{๑๐} สมาน รังสิโยภิญช์, การบริหารราชการไทยในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต, (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑-๑๓.

สร้างการมีส่วนร่วม ตลอดจนการกำหนดขอบเขตหรือระดับการมีส่วนร่วมให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น^{๑๑}

ในกระบวนการการมีส่วนร่วมนั้นได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้จะเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาตัดสินใจ ที่เริ่มตั้งแต่การระบุปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุ ตลอดจนการตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับแผนงานและโครงการที่จะนำมาใช้ปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) หลังจากที่ได้ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อปัญหาหรือแผนงาน โครงการที่จะนำมาปฏิบัติแล้ว จะเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน โครงการไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจมีการแบ่งออกเป็นคณะทำงานในด้านต่างๆ และกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน

ขั้นตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการมีส่วนร่วมที่ทำให้ประชาชนรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นซึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นประโยชน์ทางตรงหรือทางอ้อม หรืออาจเป็นประโยชน์ในทางอ้อมหรืออาจเป็นประโยชน์ในเชิงปริมาณหรือในเชิงคุณภาพก็ได้ อย่างไรก็ตามในการพิจารณาเรื่องในการรับผลประโยชน์จำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์โดยเน้นความเสมอภาคและความเป็นธรรมด้วย

ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมโดยให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องที่ตนเองได้รับผลกระทบจากนโยบาย แผนงานและโครงการ กิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้แสดงออกถึงความพึงพอใจที่เกิดขึ้น เพื่อที่ภาครัฐจะได้ปรับปรุงแก้ไข

ส่วนประกอบที่สำคัญของการติดต่อสื่อสารที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้ มี ๑๐ กระบวนการสำคัญดังนี้^{๑๒}

กระบวนการที่ ๑ สภาพของการสื่อสาร คือ สภาพแวดล้อมที่การสื่อสารนั้นเกิดขึ้นซึ่งส่งผลให้การสื่อสารชัดเจนหรือไม่ชัดเจน หรือเป็นบรรยากาศที่การสื่อสารเกิดขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วยสภาพทางวัตถุ สภาพทางสังคม สภาพ ทางจิตวิทยา และสภาพทางเวลา สภาพทั้งสี่อาจควบคุมได้บางส่วนหรือควบคุมไม่ได้เลย

กระบวนการที่ ๒ แหล่งข่าว โดยทั่วไปแหล่งข่าวก็คือผู้ส่งข่าวซึ่งต้องรับผิดชอบในการจัดเตรียมข่าวสารสำหรับส่งไปยังผู้รับ

^{๑๑} เทพศักดิ์ บุญยรัตน์พันธ์, **หลักและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์: การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคประชาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๙.

^{๑๒} เสนาะ ตีเียว, **หลักการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๐-๒๗๑.

กระบวนการที่ ๓ การเข้ารหัส ได้แก่ การทำข่าวสารให้อยู่ในรูปแบบเพื่อสามารถส่งให้ผู้รับอันเป็นความหมายที่ผู้ส่งข่าวสารตั้งใจจะให้เกิดขึ้นในตัวสาร

กระบวนการที่ ๔ ข่าวสาร เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ในรูปแบบต่างๆ ที่ใช้ส่งและรับในกระบวนการสื่อสาร ข่าวสารอาจเป็นคำพูดหรือไม่ใช่คำพูดก็ได้

กระบวนการที่ ๕ ช่องทางการสื่อสาร เป็นสื่อกลางที่ ให้นำข่าวสารจากผู้ส่งข่าวสารหรือแหล่งข่าวไปยังผู้รับ ช่องทางทำให้เกิดการได้ยิน การมองเห็น การสัมผัส และการได้กลิ่นผู้ส่งข่าวสารเป็นผู้เลือกช่องทางการสื่อสารเป็นทางการหรือช่องทางการสื่อสารไม่เป็นทางการ

กระบวนการที่ ๖ ผู้รับข่าวสาร ได้แก่ คนหรือสถาบันที่ทำหน้าที่ที่ผู้รับข่าวสารที่ส่งมาจากผู้ส่งข่าวซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้กระบวนการสื่อสารสมบูรณ์ ความรู้ทั่วไป และทัศนคติของผู้รับข่าวสารก็ล้วนมีอิทธิพลต่อข่าวสาร

กระบวนการที่ ๗ การถอดรหัส ได้แก่ วิธีการเปลี่ยนแปลงข่าวสารให้อยู่ในรูปแบบที่นำไปใช้ได้ หรือสัญลักษณ์ที่รับให้เป็นข่าวสารความหมายของข่าวสารนั้นๆ ให้ตรงกับความต้องการที่ผู้ส่งข่าวสารตั้งใจส่ง การสื่อสารนั้นจึงมีประสิทธิผล

กระบวนการที่ ๘ สื่อบวก เป็นสิ่งที่เข้า มาสู่ระบบการสื่อสารที่ทำให้ข่าวสารถูกรบกวนจนบิดเบือน ผิดไปจากเดิม ปกติเกิดขึ้นระหว่างช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้ส่งข่าวสารกับผู้รับข่าวสาร กระบวนการที่ ๙ ข้อมูลสะท้อนกลับ ได้แก่ การตอบสนองของผู้รับข่าวสารกลับไปยังแหล่งข่าว ข้อมูลสะท้อนกลับ แยกออกเป็นข้อมูลสะท้อนกลับในทางบวกและทางลบซึ่งล้วนแต่เป็นประโยชน์ต่อการสื่อสาร

กระบวนการที่ ๑๐ ผลกระทบจากการสื่อสาร เป็นผลกระทบที่เกิดจากการสื่อสารที่มีต่อผู้ส่งข่าวสาร ผู้รับข่าวสาร และคนอื่นหรือสถานการณ์ ทั้งหมด

สอดคล้องกับเทคนิคการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ไว้ว่าการมีส่วนร่วมคือกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินการ การจัดการตามแผนการกำกับติดตาม การประเมินผลและการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยถือว่าการพัฒนานั้นเป็นของประชาชน^{๑๓}

เทคนิคในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแบ่งระดับการมีส่วนร่วมได้ ๓ ระดับคือ

๑. ระดับเป็นผู้ใช้ประโยชน์ เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องด้วยการรับประโยชน์อย่างเดียว โดยไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างอื่น ซึ่งถือเป็นระดับต่ำสุดของการมีส่วนร่วม

๒. ระดับเป็นผู้ให้ความร่วมมือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นมาระดับนี้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการคอยให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะขอความร่วมมือจากประชาชนในเรื่องใด และเมื่อใด

^{๑๓} ทิพวรรณ จันทรสวายและคณะ, การพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม, (นนทบุรี:สำนักพิมพ์ลอง ไหลเอ็ด จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๗๕.

๓. ระดับเป็นผู้ตัดสินใจ ระดับนี้ประชาชนจะเป็นผู้ศึกษาสถานการณ์และตัดสินใจที่จะดำเนินการในเรื่องต่างๆ นับตั้งแต่การวางแผนการดำเนินการ การประเมินผลการดำเนินการ การประเมินผลการดำเนินการและการแบ่งผลประโยชน์ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำปรึกษา ซึ่งถือเป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงสุด

ดังนั้นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้มีการร่วมรับรู้ข้อมูล ร่วมตัดสินใจ ร่วมสนับสนุน และร่วมติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงาน โดยหลักการของการมีส่วนร่วมมีหลักย่อย ที่ต้องคำนึงรวม ๔ ประการ ได้แก่ ๑) การรับฟังความคิดเห็น คือ การเชิญชวนให้มีการแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจ ๒) การให้ข้อมูลคือ การให้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจ ๓) การร่วมตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกัน ๔) การพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม คือ การสร้างความสามารถในการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้พัฒนาขึ้นไปการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกระบวนการ และเครื่องมือสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ในการทำให้ประชาชนได้แสดงออกถึงความคิดเห็น และปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ของกลุ่ม และของชุมชนแต่การมีส่วนร่วมของประชาชนการมีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมกรร่วมกันของบุคคลในกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในลักษณะการร่วมมือร่วมใจ เป็นการประสานงานความรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผล

จากแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดและทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตาราง ๒.๒ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๒แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, (๒๕๔๓,หน้า๒)	หลักการมีส่วนร่วมประกอบด้วย ๑. ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการต่างๆ ๒. การประหยัดงบประมาณ ๓. ความพึงพอใจของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมหรือผู้ได้รับผลกระทบ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (๒๕๔๙,หน้า ๑๔)	การมีส่วนร่วมเป็นยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ๑.การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง ๒.การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกัน

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สุวิทย์ขันธโรจน์, (๒๕๔๕, หน้า ๑๐๓)	แนวคิดการมีส่วนร่วมในระดับขั้นตอนต่างๆ ๕ ระดับ ๑.การมีส่วนร่วมในการระบุถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาในระดับท้องถิ่น ๒.การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน ๓.การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติ ๔.การมีส่วนร่วมในการติดตามและควบคุม ๕.การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
สมาน รังสิโยภุชฎ์, (๒๕๔๓, หน้า ๑๑-๑๓)	กระบวนการของหลักการมีส่วนร่วมแบ่งขั้นตอน ๔ ขั้นตอน ขั้นตอนที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ขั้นตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการรับ ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
เทพศักดิ์ บุญรัตน์พันธ์, (๒๕๕๔, หน้า ๙)	กระบวนการของหลักการมีส่วนร่วมแบ่งขั้นตอนหรือกระบวนการมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ๔ ขั้นตอน กระบวนการที่ ๑ สภาพของการสื่อสาร กระบวนการที่ ๒ แหล่งข่าว กระบวนการที่ ๓ การเข้ารหัส กระบวนการที่ ๔ ข่าวสาร กระบวนการที่ ๕ ช่องทางการสื่อสาร กระบวนการที่ ๖ ผู้รับข่าวสาร กระบวนการที่ ๗ การถอดรหัส กระบวนการที่ ๘ สิ่งรบกวน กระบวนการที่ ๙ ข้อมูลสะท้อนกลับ ได้แก่ การตอบสนองของผู้รับข่าวสารกลับไปยังแหล่งข่าว ข้อมูลสะท้อนกลับ แยกออกเป็นข้อมูลสะท้อนกลับในทางบวกและทางลบซึ่งล้วนแต่เป็นประโยชน์ต่อการสื่อสาร กระบวนการที่ ๑๐ ผลกระทบจากการสื่อสาร
เสนาะ ดิเฮอร์, (๒๕๔๖, หน้า ๒๗๐-๒๗๑)	ส่วนประกอบที่สำคัญของการติดต่อสื่อสารที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้ มี ๑๐ กระบวนการที่สำคัญ
ทิพวรรณจันทร์สวาย และคณะ, (๒๕๕๔, หน้า ๗๕)	เทคนิคการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน แบ่งระดับการมีส่วนร่วมได้ ๓ ระดับ

๒.๒. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครอง ยึดหลักการกระจายอำนาจปกครอง และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

๒.๒.๑ ความหมายเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นของไทย ในระยะแรก เป็นรูปแบบที่ส่วนกลางมีอำนาจมาก ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการแต่งตั้งเป็นส่วนใหญ่ ขาดอำนาจอิสระ ทางการเงินการคลัง การจัดเก็บภาษีอากรต่างๆ ต่อเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ แล้วจึงมีการปรับปรุงรูปแบบขององค์กรปกครองท้องถิ่น เพิ่มหน้าที่ กระจายอำนาจด้านการเงิน การคลัง งบประมาณ และการจัดเก็บภาษีต่างๆ มากขึ้น และเพิ่มมิติใหม่ในการควบคุมตัวผู้บริหารท้องถิ่นโดยประชาชน ด้วยการเข้าชื่อเสนอ ขอบังคับท้องถิ่น และเข้าชื่อถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นได้ด้วย ซึ่งเมื่อมีการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ท้องถิ่นก็จะมีอำนาจอิสระในการบริหารงานของตนเองได้มากขึ้น โดยส่วนกลางก็ยังมีกลไกในการกำกับดูแลการดำเนินการของท้องถิ่นผ่าน คณะกรรมการระดับต่างๆ ในรูปแบบไตรภาคี ทำให้ การใช้อำนาจจากส่วนกลางส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น เกิดดุลยภาพที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่น หมายถึง รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชนให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่นเกิดความรับผิดชอบ และวางแผนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยอันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด^{๑๔} ซึ่งสอดคล้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองของชุมชนต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการบริหารการปกครองของรัฐนั้นย่อมมีการเห็นหน้าที่อย่างมากมายในการบริหารประเทศให้ประชาชนได้รับความสุข ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต อีกทั้งความมั่นคงแห่งชาติทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่รัฐบาลจะดูแลและจัดทำบริการให้กับประชาชนได้ทั่วถึงทุกชุมชนของประเทศ เพราะอาจจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าในการดำเนินงาน การที่อาจจะไม่สนองตอบต่อความต้องการของแต่ละชุมชนได้ และรวมทั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณ และตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ดำเนินงานให้ทั่วถึงได้ เมื่อเป็นดังนี้ การลดภาระของรัฐบาลโดยการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเพื่อการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชน จะได้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และตรงกับความต้องการของชุมชนนั้นๆ จึงเป็นผลให้การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทและ

^{๑๔} ชูศักดิ์ เทียงตรง, การบริหารการปกครองท้องถิ่นของไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘), หน้า ๖-๗.

ความสำคัญเกิดขึ้น^{๑๕} การปกครองท้องถิ่น เป็นการปกครองที่รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจให้หรือกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ได้มีอำนาจในการปกครองท้องถิ่นร่วมรับผิดชอบทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน ในการบริหารงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวคิดที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้วรัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมจะเป็น รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน^{๑๖} องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการปกครองส่วนหนึ่งของประเทศซึ่งมีอำนาจอิสระ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควรอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ต้องไม่มากจนมีผลกระทบกระเทือนต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐเพราะชุมชนท้องถิ่นมิใช่ชุมชนที่มีอำนาจอธิปไตย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิตามกฎหมายและต้องมียุทธศาสตร์ที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น^{๑๗} ประเทศไทยนำหลักการรวมอำนาจ การแบ่งอำนาจ และการกระจายอำนาจมาปรับใช้ในการปกครองประเทศ โดยเฉพาะการกระจายอำนาจก่อให้เกิดการปกครองส่วนท้องถิ่น และมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่การจัดตั้งสุขาภิบาลขึ้นเป็นครั้งแรกที่ท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร จนถึงองค์การบริหารส่วนตำบลและในการดำเนินงานนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลมีความสัมพันธ์กับส่วนกลางและส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นอื่น^{๑๘}

ดังนั้นสรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้หรือกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองตนเอง ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจึงเป็นรากฐานของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยที่แท้จริง

จากแนวคิดและทฤษฎีการปกครองท้องถิ่นและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลผลแนวคิดหลักเกี่ยวกับความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๓ ดังนี้

^{๑๕} ประทาน คงฤทธิศึกษากร, *การปกครองท้องถิ่น*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร:สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๖.

^{๑๖} ชูวงศ์ ฉายะบุตร, *การปกครองท้องถิ่นไทย*, (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๒.

^{๑๗} ประหยัด หงส์ทองคำ, *การปกครองท้องถิ่นไทย*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๑๐.

^{๑๘} วิรัช ธีระพันธ์เมธี, *การปกครองท้องถิ่นไทย*, (เอกสารเสริมความรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายสมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล: กรมการศึกษานอกโรงเรียน, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

ตารางที่ ๒.๓ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาความหมายเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ชูศักดิ์ เทียงตรง, (๒๕๑๘, หน้า ๖-๗)	การปกครองท้องถิ่น หมายถึง รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
ประทาน คงฤทธิศึกษากร, (๒๕๓๕, หน้า ๖)	การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครอง
ชวงศ์นายะบุตร, (๒๕๒๘, หน้า ๒)	การปกครองท้องถิ่น เป็นการปกครองที่รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจให้หรือกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น
ประยัต หงส์ทองคำ, (๒๕๒๖, หน้า ๑๐)	การปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิตามกฎหมายและต้องมืองค์กรที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
วิรัช ธีระพันธ์เมธี, (๒๕๔๑, หน้า ๑)	การปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับส่วนกลางและส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นอื่นๆ

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

การเมืองการปกครองท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองตนเองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพื่อจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าในท้องถิ่นในกิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการได้อย่างเป็นอิสระภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะเป็นทางการ และเป็นการปกครองตนเองของประชาชน ย่อมมีผลสำคัญต่อการก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น ตลอดจนถึงสมาชิกสภาของท้องถิ่น เช่น มีการเลือกตั้งทั่วไป มีการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง การกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การพ้นจากตำแหน่ง และการถูกตรวจสอบทางการเมืองและการบริหารองค์กรทั้งโดยส่วนขององค์กรภายในและโดยองค์กรภายนอก ได้มีนักวิชาการหลายท่านอธิบายถึงการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

มีนักวิชาการได้อธิบายแนวคิดของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ประการหนึ่งมุ่งหวังที่จะปรับปรุงโครงสร้างทางการเมือง การปกครองไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงโดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้คนเป็นอิสระแก่ท้องถิ่น ในการปกครองและแก้ปัญหาของท้องถิ่นตนเอง เพื่อความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่น โดยปราศจากการควบคุมจากภายนอก ยกเว้นการกำกับดูแลบางอย่างบางประการของรัฐตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น^{๑๙}เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและแนวนโยบาย

^{๑๙} วรชวรณ บันลือฤทธิ และอุดม ศาสตรเวช, *หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอกพิมพ์ไทย จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๘๙.

การปกครองท้องถิ่นไทยในอนาคต ว่าเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ อันจะส่งผลให้การปกครองของไทยพัฒนาไปสู่ระบบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและมีรากฐานที่มั่นคง เป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ไทย^{๒๐}

หมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา ๗๘ บัญญัติให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นตนเองได้ พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดจนทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นทั่วถึงเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมในเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

หมวดที่ ๙ การปกครองส่วนท้องถิ่น บทบัญญัติในหมวดนี้นอกจากจะบัญญัติหลักการสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ยังบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและขั้นตอนในการกระจายอำนาจให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ด้วยโดยมีรายละเอียดดังนี้

มาตรา ๒๘๒ ภายใต้บังคับมาตรา ๑ รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

มาตรา ๒๘๓ ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิได้รับจัดตั้งเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม ทั้งนี้จะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือนอกเหนือจากกฎหมายบัญญัติไว้ มิได้

มาตรา ๒๘๔ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนโดยเฉพาะ

การกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ

เพื่อพัฒนาการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังนี้

(๑) การกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริหารสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

^{๒๐} สนิท จรอนันต์, ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุซุมและบุตร จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๙-๑๒๗.

(๒) การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองเป็นสำคัญ

(๓) การจัดให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ตาม (๑) และ (๒) ประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยมีจำนวนเท่ากัน

ในกรณีที่มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ และการจัดสรรภาษีและอากรตาม (๑) และ (๒) ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดแล้ว คณะกรรมการ (๓) จะต้องนำเรื่องดังกล่าวมาพิจารณา ทบทวนใหม่ทุกระยะไม่เกินห้าปี นับแต่วันที่มีการกำหนดอำนาจและหน้าที่หรือวันที่มีการจัดสรรภาษีและอากร แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของการกำหนดอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ

การดำเนินการตามที่วรรคสี่ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและรายงานรัฐสภาแล้ว ให้มีผลใช้บังคับได้

มาตรา ๒๘๕ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นคณะบริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

สภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปีคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น จะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งเงินเดือนประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือของข้าราชการส่วนท้องถิ่นมิได้

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการที่มีการยุบสภาท้องถิ่นหรือใน กรณีที่สมาชิกสภาท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะตามมาตรา ๒๘๖ และต้องมีการแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราวให้นำบทบัญญัติวรรคสอง สรรคสาม และวรรคหก มาใช้บังคับ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๘๖ ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียง เห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้นพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติการลงคะแนนเสียงตามวรรคหนึ่งต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงคะแนนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด

มาตรา ๒๘๗ ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้คำร้องขอตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดทำร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเสนอมาด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อ รวมทั้งการตรวจสอบให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๘๘ การแต่งตั้งและการให้พนักงานและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่ง ต้องเป็นไปตามความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

คณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นตามวรรคหนึ่งจะต้องประกอบไปด้วยผู้แทนของราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยมีจำนวนเท่ากัน

การโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษพนักงานและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๘๙ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษา ศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมวิชาตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา ๔๓ และมาตรา ๘๑ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๙๐ เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในพื้นที่

๒. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

๓. การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการ หรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพและสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติ โดยทั่วไป ระบบการเมืองในประเทศต่างๆ นอกจากจะแบ่งออกโดยมิติของอุดมการณ์ทางการเมืองว่าเป็นประชาธิปไตย เผด็จการ สังคมนิยมแล้ว ยังอาจแบ่งออกโดยมิติของระดับทางการเมือง เป็นการเมืองระดับชาติ การเมือง

ระดับท้องถิ่น ทั้งสองนี้มีได้แยกออกจากกัน ในทางตรงกันข้าม กลับมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังนี้^{๒๑}

๑. ความสัมพันธ์จะมีความใกล้ชิดระหว่างการเมืองระดับชาติกับการเมืองระดับท้องถิ่นเชิงระบบ ในเชิงระบบแล้วการเมืองท้องถิ่นถือว่าเป็นระบบย่อย ของระบบการเมืองใหญ่ของประเทศหากประเทศใดมีระบบการเมืองของประเทศเป็นแบบใด ก็จะมีระบบการเมืองท้องถิ่นเป็นเช่นนั้นด้วย

๒. ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง และอำนาจทางการเมือง การเมืองท้องถิ่นเป็นทั้งโครงสร้างและอำนาจทางการเมืองระดับท้องถิ่น ที่อาจมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือมีความสัมพันธ์ที่ห่างเหิน กับระดับชาติก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยและสภาพแวดล้อมในขณะนั้น การเมืองท้องถิ่นเป็นเสมือนฐานรากสำคัญของการเมืองระดับชาติ หากประเทศมีการเมืองท้องถิ่นในแบบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ระบบการเมืองของประเทศนั้นมักจะมีเสถียรภาพ ความมั่นคงทางการเมืองสูง

๓. ความสัมพันธ์เชิงสถาบันและกระบวนการทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองระดับชาติกับการเมืองท้องถิ่นในประเทศที่พัฒนาแล้ว สถาบันทางการเมืองที่สำคัญเช่น รัฐธรรมนูญของประเทศประเทศที่เป็นประชาธิปไตยทั้งหลายจะให้ความสำคัญกับการเมืองท้องถิ่น โดยระบุถึงการเมืองท้องถิ่นในรูปขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

๔. ความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเมืองท้องถิ่นเป็นเสมือนเครื่องวัดอุณหภูมิทางการเมืองในระดับหนึ่ง เพราะการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นช่องทางให้ประชาชนได้แสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมือง ทั้งในสนับสนุนและคัดค้านต่อระบบการเมือง ในประเทศที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองการมีส่วนร่วม ประชาชนจะสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง

การปกครองท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์หลักดังนี้^{๒๒}

๑. เพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

๒. เพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง ดังนั้นในการบริหารงานอันเป็นหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องฟังเสียงของประชาชนในท้องถิ่น โดยประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าประชุมเพื่อรับฟัง มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น มีสิทธิในการออกเสียงประชามติ การเสนอแนะโครงการ การถอดถอนผู้บริหารทางการเมืองหากการกระทำนั้นไม่เหมาะสมกับการเป็นผู้บริหาร

^{๒๑} ปธาน สุวรรณมงคล, ปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย: การเมืองท้องถิ่นกับพัฒนาการทางการเมืองไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๕), หน้า ๓๓๕.

^{๒๒} บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา, การเมืองการปกครองท้องถิ่น (คณะสังคมศาสตร์และศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖-๑๗.

๓. เพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานผลิตบริหารสาธารณะ ต่างๆ สนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้รวดเร็วและตรงเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. เพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเบาภาระของรัฐบาลทั้งในด้านบุคลากร การเงิน และการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ให้สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง

หลักการของการปกครองท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้คือ

๑. การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองส่วนหนึ่งของประเทศ หมายถึง การปกครองของชุมชนหนึ่งซึ่งรัฐมอบอำนาจให้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของประชาชนในชุมชนนั้น ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นระดับย่อยของสังคมในประเทศ รองจากการปกครองส่วนภูมิภาคและรัฐบาลกลาง

๒. การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมตามที่กฎหมายกำหนดไว้

๓. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเอง โดยมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

๔. องค์การจำเป็นในการปกครองตนเอง คือ องค์การฝ่ายบริหารและองค์การฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งจะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการ และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาและผู้บริหารท้องถิ่น

๕. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง

องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ๘ ประการคือ

๑. สถานะตามกฎหมายหากประเทศกำหนดเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายอย่างอื่น เพราะการปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

๒. พื้นที่และระดับปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลายประการเช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติและความสำคัญในการรับผิดชอบในการปกครองตนเองของประชาชนจึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่ระดับของหน่วยการปกครอง ท้องถิ่นออกเป็น ๒ ระดับคือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็ก และใหญ่

๓. การกระจายอำนาจหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากนักน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองการปกครองรัฐบาลเป็นสำคัญ

๔. องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติที่มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ

๕. การเลือกตั้งสมาชิกองค์การหรือคณะกรรมการจะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

๖. อิสระในการปกครองท้องถิ่นสามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติการกิจการภายในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลส่วนกลางและไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยการปกครองของทางราชการ

๗. งบประมาณของตน มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บรายได้ตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

๘. การควบคุมดูแลของรัฐเมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยรวม โดยมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมิได้หมายความว่าละเมิดที่เดียว คงหมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินการเท่านั้น เพราะมิฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตย รัฐจึงต้องสงวนอำนาจในการดูแลอยู่

การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญมีหลายประการดังนี้^{๒๓}

๑. การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง อันจะนำไปสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

๒. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล

๓. การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของตน

๔. การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพเป็นการทำให้ประชาชนได้รับการบริการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการประกอบกับการบริการที่มีความทั่วถึง เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรของประชาชนผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ดังนั้น จึงสามารถที่จะทราบข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงสำหรับการบริหารงานและการพัฒนาท้องถิ่น

๕. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเองเป็นสถาบันการฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชนเพราะเป็นการให้ประชาชนได้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการปกครอง การบริหารท้องถิ่นอันจะทำให้ความรับผิดชอบ รู้สึกหวงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอาศัย

^{๒๓} โกวิท พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรของประชาชน โดยประชาชนเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนใช้ดุลยพินิจในการเลือกผู้แทนที่เหมาะสม นอกจากนี้ให้ประชาชนได้ตัดสินใจเลือกเป็นการสร้างความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติ เป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเศในอนาคต เพราะผู้นำท้องถิ่นจะมีประสบการณ์ทางการเมือง การได้รับเลือกตั้งการสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตนและยังฝึกฝนทักษะทางการบริหารงานในท้องถิ่นอีกด้วย^{๒๔}

ดังนั้นสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองระดับรองของรัฐ ซึ่งรัฐจัดทำขึ้นเพื่อการกระจายอำนาจการปกครองทั้งทางการเมือง และการบริหารให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของตนเอง

จากแนวคิดและทฤษฎีการปกครองท้องถิ่นและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลผลแนวคิดทฤษฎีหลักเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๔ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๔แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวแนวคิดกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
วรชวรณ บันลือฤทธิ และอุดม ศาสตร์เวช, (๒๕๔๔,หน้า ๘๙)	การปกครองท้องถิ่นมุ่งหวังที่จะปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองการปกครองไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย
สนิท จรอนันต์, (๒๕๔๘,หน้า ๑๑๙-๑๒๗.)	ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น
ปธานสุวรรณมงคล, (๒๕๕๕, หน้า ๓๓๕)	ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองการปกครองท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติ
บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา, (๒๕๕๕,หน้า ๑๖-๒๑)	๑. วัตถุประสงค์หลักของการปกครองท้องถิ่น ๒. หลักการของการปกครองท้องถิ่น ๓. องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่น ๘ ประการ
โกวิท พวงงาม, (๒๕๔๖, หน้า ๒๕)	ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น
วุฒิสาร ตันไชย, (๒๕๕๒,หน้า ๘-๑๐)	การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติองค์กรและการปกครองส่วนท้องถิ่น

^{๒๔} วุฒิสาร ตันไชย, ยุทธศาสตร์การปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอ็กสเปอร์เน็ท, ๒๕๕๒),หน้า ๘-๑๐.

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในทางการเมืองการปกครอง

การพัฒนาสตรีของไทยมีการพัฒนาก้าวหน้าไปได้ระดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมการพัฒนาสตรีตามแผนพัฒนาสตรีฯ ฉบับต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ผลที่เห็นเด่นชัดจากการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาสตรีในภาครัฐ และการตื่นตัวขององค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งชุมชนระดับต่างๆ ในปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรที่เป็นสตรีมากกว่าบุรุษเล็กน้อย และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น

๒.๓.๑ คำจำกัดความเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในทางการเมืองการปกครอง

บทบาทของสตรีในประเทศไทยนั้นได้เพิ่มขึ้นกว่าในอดีตอย่างมากและพบว่า ผู้หญิงได้รับการยอมรับในสังคมมากขึ้นโดยประเทศไทยเป็นประเทศแรกๆ ในทวีปเอเชียที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีสิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ อย่างไรก็ดี บทบาทด้านการพัฒนาชาติยังไม่เป็นที่ยอมรับมากนัก ผู้หญิงยังคงมีบทบาทน้อยในการเมืองไทย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมาจากความตระหนักเรื่องความเท่าเทียมทางเพศที่ไม่เพียงพอและจากทัศนคติของสังคมได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในมุมมองต่างๆ ดังนี้

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในทางการเมืองการปกครองการพัฒนาสตรี หมายถึง ความพยายามที่จะกำหนดทิศทางการคลี่คลายของสังคม จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในโครงสร้างเศรษฐกิจ การเมือง และการแบ่งงานระหว่างเพศที่จะเอื้ออำนวยให้กับสมาชิกในสังคม ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายได้รับผลประโยชน์จากการอยู่ร่วมกันในสังคมกันอย่างเท่าเทียมกันถ้วนหน้า ถ้าหากจุดมุ่งหมายในท้ายที่สุดของการพัฒนาสตรีคือ ความเป็นอิสระของสตรีจากความสัมพันธ์ทางอำนาจที่มีแนวโน้มเป็นฝ่ายเสียเปรียบ การพัฒนาสตรีน่าจะเป็นกระบวนการที่ไม่เพียงแต่สร้างความเสมอภาคในโอกาสเท่านั้น แต่สร้างเงื่อนไขที่จะทำให้สตรีมีสิทธิที่จะเลือกทางการเมืองดำเนินชีวิต และมีอำนาจที่จะกำหนดและควบคุมชีวิตทั้งภายในและภายนอกบ้าน ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ขาดเสียมิได้ สำหรับศักดิ์ศรีและความเป็นตัวเองในฐานะมนุษย์ในขณะเดียวกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมการพัฒนาสตรีย่อมจะรวมถึงการสร้างเงื่อนไขที่จะเอื้ออำนวยให้สตรีมีอำนาจหน้าที่ที่จะกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้เสมอภาคของสมาชิกทุกคนด้วย^{๒๕} สอดคล้องกับการพัฒนาสตรี หมายถึงการทำให้สถานะภาพและบทบาทของสตรีเท่าเทียมกับบุรุษ ถ้าหากสตรีสามารถตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ เกี่ยวกับชีวิตของตนโดยอิสระ ไม่ต้องอยู่ภายใต้อาณัติของผู้อื่นและมีสิทธิหน้าที่ตลอดจนโอกาสในการประกอบกิจการต่างๆ ภายในครอบครัวและสังคมเท่าเทียมกับบุรุษก็อาจจะกล่าวได้ว่าสตรีมีสถานะสูง^{๒๖} ซึ่งสอดคล้องกับสตรีนิยม มีความหมายทั้งในส่วนที่เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และเป็นองค์กรที่เกี่ยวกับสถานะที่ดีกว่าของผู้หญิงในสังคมรวมทั้งคำอธิบายต่อความเป็นรองของผู้หญิงที่ดำรงอยู่ สตรีนิยมแม้ว่าจะเป็นคำที่ถูกสร้างขึ้นมาจากสังคมตะวันตก

^{๒๕} จีรติ ดิงค์ภักดิ์, “แนวคิดเรื่องการพัฒนาสตรี” สตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์และการศึกษาวิจัยงานพัฒนาสตรี, (คณะสังคมวิทยา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๒๔.

^{๒๖} จูไรรัตน์ จันทรธำรง, “ผู้หญิงและการพัฒนา” ในรวมบทความประเด็นเรื่องสตรี. รวบรวม โดยอมรา พงศ์พิศ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยทางสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), ๓๘๔-๓๘๕.

ตามความหมายของมันไม่ได้จำกัดอยู่เพียงขอบเขตของประเทศทางภูมิศาสตร์เท่านั้น สังคมไทยก็มีประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อสถานะที่ดีขึ้นของสังคมผู้หญิงของตัวเองอยู่ไม่น้อย อีกทั้งมีความพยายามที่จะหาองค์ความรู้เกี่ยวกับผู้หญิงที่เป็นของตนเองอยู่ ดังนั้นสตรีนิยมจึงไม่ใช่ ของแปลกปลอมหรือของสิ่งเข้า จากตะวันตกเสียทั้งหมดสำหรับสังคมไทย^{๒๗}

การมีส่วนทางการเมืองของสตรีว่าสตรีไทยมีการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิทธิทางการเมืองมาเรื่อยมาตั้งแต่ก่อน ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยเน้นว่าการเรียกร้องสิทธิทางการเมืองที่เท่าเทียมกันของหญิงชาย แม้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวแนวคิดเรื่องนี่ยังคงเป็นเรื่องแนวคิดใหม่ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย รูปธรรมประการหนึ่งคือการที่บทบาทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๑๗ ที่ระบุให้แก้ไขกฎหมายอื่นๆ ที่ขัดต่อความเท่าเทียมกันของชายและหญิงในทางการเมืองและการบริหารราชการ นอกจากนี้ การเรียกร้องสิทธิทางการศึกษาโดยให้สตรีมีโอกาสเลือกเรียนวิชาสามัญเช่นเดียวกับชาย ผลที่ตามมาคือการที่สตรีมีความรู้ด้านวิชาชีพ สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อทำงานได้เท่าเทียมกับบุรุษ^{๒๘} สาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความก้าวหน้าของผู้หญิงในทางการเมือง อาจสรุปได้ ๒ ปัจจัยคือ ปัจจัยภายนอกซึ่งรวมถึงวัฒนธรรมทางการเมืองที่พรรคการเมืองปิดกั้นโอกาสให้ผู้หญิงจึงทำให้ผู้หญิงไม่อยากจะเข้าร่วมพรรคการเมือง นอกจากนี้ส่วนต่างๆ ของสังคมไม่ให้โอกาสผู้หญิงและไม่ได้ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร รวมทั้งทัศนคติและพันธนาการทางความคิดที่กีดกันผู้หญิงหรือไม่มั่นใจในผู้หญิง เป้าหมาย ขาดข่าวสารรวมทั้งการยอมรับสภาพ ไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง ซึ่งหลายๆ ส่วนเหล่านี้เนื่องจากประเพณีวัฒนธรรมที่หลอมหล่อมมาทำให้ผู้หญิงเป็นผู้ตาม และมีบทบาทหลักในฐานะมารดาและภรรยา

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีประกอบไปด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้^{๒๙}

๑. ปัจจัยทางด้านการกล่อมเกลางานทางการเมือง
๒. ปัจจัยด้านกายภาพ
๓. ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคม
๔. ปัจจัยด้านการจัดลำดับขั้นทางสังคม
๕. ปัจจัยด้านครอบครัวและความรับผิดชอบในฐานะแม่บ้านและมารดา

^{๒๗} วารุณี ภูริสินสิทธิ์, สตรีนิยม ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ ๒๐., (กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐๗-๒๐๙.

^{๒๘} โคทม อารียา และคณะ, สะท้อนสตรีไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยเชชม, ๒๕๑๙), หน้า ๑๖.

^{๒๙} เมทินี พงษ์เวช, ผู้หญิงบนเส้นทางแห่งอำนาจและการตัดสินใจ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๖.

^{๓๐} กมลลา ชันทปราบ, “ผู้หญิงกับการมีส่วนร่วม” เอกสารประกอบการสอนเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๖.

๖. ปัจจัยด้านกฎหมายและข้อบังคับทางสังคม
๗. ปัจจัยทางด้านความเชื่อทางศาสนาและแนวคิดทาง มานุษยวิทยา
๘. ปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่อด้านจิตวิทยา

ดังนั้นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้หญิงทางการเมือง เวิร์ตสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญในการประกันว่าจะมีการวางแผนนโยบาย บัญญัติ และบังคับใช้กฎหมายซึ่งคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนสตรี ในศตวรรษนี้ผู้หญิงได้รับสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและลงสมัครรับเลือกตั้งในองค์กรทางการเมืองของเกือบทุกประเทศ

จากแนวคิดและทฤษฎีบทบาทของสตรีในทางการเมืองการปกครองและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลผลความหมายเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในทางการเมืองการปกครองเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๕ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาความหมายเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในทางการเมืองการปกครอง

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
จิรติ ดิงค์ภักดิ์, (๒๕๓๐, หน้า ๒๔.)	๑. การพัฒนาสตรี หมายถึง ความพยายามที่จะกำหนดทิศทางการคลี่คลายของสังคม
จุไรรัตน์ จันทร์ธารง, (๒๕๔๙, หน้า ๓๘๔-๓๘๕)	๒. การพัฒนาสตรี หมายถึงการทำให้สถานะภาพและบทบาทของสตรีเท่าเทียมกับบุรุษ
วารุณี ภูริสินสิทธิ์, (๒๕๔๕, หน้า ๒๐๗-๒๐๙.)	สตรีนิยม มีความหมาย เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และเป็นองค์กรที่เกี่ยวกับสถานะที่ด้อยกว่าของผู้หญิง
โคทม อารียา และคณะ, (๒๕๑๙, หน้า ๑๖)	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีว่าสตรีไทย
เมทินี พงษ์เวช, (๒๕๔๑, หน้า ๑๖)	สาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง
กมลลา ชันทปราบ. (๒๕๓๕, หน้า ๑๖)	อุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในทางการเมืองการปกครอง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการในทางการเมืองมากขึ้นผู้หญิงควรจะใช้โอกาสนี้ได้พัฒนาตนเองพัฒนาศักยภาพบทบาทของผู้หญิงให้เทียบเท่ากับผู้ชาย และควรพัฒนาทางด้านการศึกษา วิชาชีพประสบการณ์ การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางสังคมให้มากขึ้นและสร้างองค์กรเครือข่ายของผู้หญิงให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีนั้นว่ามีความสำคัญมากในปัจจุบัน จึงได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสตรีกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในบทบาทต่างๆ ไว้ดังนี้

มีนักวิชาการได้อธิบายถึงบทบาทของสตรีในทางการเมืองการปกครองการพัฒนาสตรีของไทยมีการพัฒนาก้าวหน้าไปได้ระดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมการพัฒนาสตรีตามแผนพัฒนาสตรีฯ ฉบับต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ผลที่เห็นเด่นชัดจากการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาสตรีในภาครัฐ และการตื่นตัวขององค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งชุมชนระดับต่างๆ ในปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรที่เป็นสตรีมากกว่าบุรุษเล็กน้อย และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น จากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ ส่งผลให้สตรีมีอายุขัยเพิ่มขึ้น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงพบว่า มีจำนวนสตรีที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือเป็นหม้ายและสตรีสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การที่จำนวนประชากรสตรีที่มีมากกว่าบุรุษไม่ได้หมายความว่าสตรีจะได้รับโอกาสทางสังคม การศึกษา และการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าเทียมกับบุรุษแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามสังคมไทยยังคงเผชิญกับปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างหญิงชาย ซึ่งยังเป็นผลมาจากการที่คนในสังคมบางส่วนยังมีเจตคติว่า สตรีมีความสามารถด้อยกว่าบุรุษ และปลูกฝังให้สตรีเป็นผู้ตาม เป็นช้างเท้าหลังเสมอส่งผลให้สตรีตกเป็นเหยื่อความรุนแรง ขาดโอกาส และการยอมรับในการเข้าร่วมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองและตำแหน่งการตัดสินใจในระดับสูง นอกจากนี้ยังมีปัญหาใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ปัญหาความมั่นคง เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร และสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพ ความมั่นคงปลอดภัย โอกาส สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และคุณภาพชีวิตของสตรี โดยเฉพาะสตรีในพื้นที่ชนบท และสตรีที่จัดในกลุ่มเป้าหมายพิเศษต่างๆ^{๓๓}

การพัฒนาสตรีเป็นประเด็นนโยบายที่สำคัญในหลายมิติด้วยกัน ซึ่งรวมไปถึงมิติที่มุ่งเน้นให้สตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ประเทศไทยและรัฐบาลไทยได้ให้ความสนใจในการส่งเสริมและพัฒนาสตรีมานานกว่าสี่ทศวรรษ หน่วยงานหลายหน่วยงานทั้งในภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ให้ความสนใจและมีผลจากการดำเนินงานด้านสตรีมาอย่างต่อเนื่องมีผลการพัฒนาเป็นที่ประจักษ์ในระดับหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าในการกำหนดและแก้ไขกฎหมายต่างๆ ที่เป็นเงื่อนไขของความไม่เท่าเทียมกัน การดำเนินนโยบาย กิจกรรมและโครงการที่ส่งเสริมสถานภาพสตรี ปรากฏให้เห็นตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ขึ้น ซึ่งเป็นกระทรวงภาคสังคมทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน อีกทั้งได้ตั้งสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เป็นองค์กรกลางระดับชาติ และเป็นกลไกด้านการพัฒนาสังคมตามนโยบายของรัฐบาล ที่เน้นกลุ่มเป้าหมายสตรี เพื่อให้มีการพัฒนาพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิตามกรอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ โดยบูรณาการแนวคิดทิศทาง และการบริหารให้เป็นระบบจากภาคีทุกภาคส่วนและทุกระดับสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว จึงได้ปรับปรุงและดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาสตรี

^{๓๓} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, *บทบาทของสตรีในทางการเมืองการปกครอง*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.gender.go.th, [๒๕ มกราคม ๒๕๕๗].

ฯ ใหม่ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศฉบับต่างๆ โดยได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่การจัดทำแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ เป็นต้นมา และมีการปรับเปลี่ยนแผนพัฒนาสตรีฯ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยแวดล้อมต่างๆ เนื่องจากสตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญ และประเทศไทยยังประสบปัญหาในการยกระดับคุณภาพชีวิตและการส่งเสริมสถานภาพสตรีให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล การกำหนดแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงเป็นภารกิจที่มีความสำคัญที่สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้ดำเนินการจัดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ มาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วม ดังนั้นแนวทางและยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาสตรีฯ ฉบับนี้ เป็นผลมาจากการระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลักทุกภาคส่วน

แผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ให้ความสำคัญและกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาสตรีฯ ในการสร้างสังคมไทยเป็นสังคมที่เสมอภาค คนในสังคมมีเจตคติที่ดี ตระหนักและยอมรับถึงบทบาทสตรีในบริบทต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้สังคมไทยมีความเป็นธรรม ยุติธรรม โดยสตรีทุกกลุ่มมีโอกาส เข้าถึงและได้รับการศึกษาทุกระดับ มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม สตรีมีสุขภาพะ มีความมั่นคงในชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สตรีมีความมั่นใจและมีศักยภาพในการเข้าร่วมทางการเมือง การบริหารและการตัดสินใจในระดับต่างๆ รวมทั้งองค์กรและกลไกสตรีระดับต่างๆ มีความเข้มแข็ง เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาสตรี โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรีไว้ ๕ ยุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ เสริมสร้างเจตคติและการยอมรับด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชายซึ่งเน้นสร้างสังคมไทยที่มีความเสมอภาค คนในสังคมมีเจตคติที่ดี ตระหนักและยอมรับถึงบทบาทสตรีในบริบทต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างเท่าเทียมกันแนวทางในการดำเนินงานเน้นการส่งเสริมและจัดให้มีการให้การศึกษา เพื่อปลูกฝังเจตคติที่ดีให้แก่เด็ก เยาวชน ผู้หญิง และผู้ชายทุกระดับและทุกกลุ่มอายุ ผ่านกระบวนการพัฒนาครู อาจารย์ หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การให้ข้อมูลและการสื่อสารสาธารณะ ฯลฯการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในการผลิตสื่อต่างๆ และการกำหนดมาตรฐานในการเผยแพร่และสื่อสารสาธารณะอย่างเหมาะสม การส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและมาตรการการคุ้มครองสิทธิความเป็นมนุษย์ และเพื่อให้สามารถดำเนินการอย่างชัดเจนจะต้องดำเนินการสำรวจเจตคติของคนในสังคมต่อบทบาทหญิงชาย โดยจัดทำโครงการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกฝังเจตคติที่ดี รวมทั้งแนวทางการรณรงค์เพื่อปรับกระบวนทัศน์และเจตคติของคนในสังคมที่มีต่อบทบาทของสตรี

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีไทยเพื่อสร้างสังคมไทยที่มีความเป็นธรรม ยุติธรรม โดยเน้นให้สตรีทุกกลุ่มมีโอกาสดูแลและได้รับการศึกษาทุกระดับ มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม สตรีได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและมีโอกาสเข้าร่วมทางเศรษฐกิจ และสังคม โดยแนวทางการพัฒนานั้นการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพสตรี ผ่านระบบการพัฒนาทักษะและระบบการศึกษาที่เป็นทางการ

และไม่เป็นทางการ รวมทั้งการส่งเสริมให้สตรีได้เข้าถึงและพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้รู้เท่าทันและสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนากลไกและปรับปรุงกฎหมายกฎระเบียบ เพื่อเอื้อให้ผู้หญิงมีโอกาสเข้าร่วม และรับประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งการสนับสนุนและจัดการศึกษาวิจัยและสร้างองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเพิ่มโอกาสและศักยภาพของสตรีทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการนำความรู้มาใช้ประโยชน์

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาสุขภาวะ คุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิต เพื่อยืนยันให้สตรีมีสุขภาวะ มีความมั่นคงในชีวิต และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าในช่วงที่ผ่านมา โดยมีสุขภาวะที่สมบูรณ์ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาให้สตรีมีความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชนและสังคม ซึ่งแนวทางการพัฒนาให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความรู้และปรับเจตคติด้านสุขภาวะผ่านสถาบันครอบครัวและระบบการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการให้ความรู้แก่บุคลากรด้านการศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข รวมถึงให้เครือข่ายสตรีทุกพื้นที่ได้เข้าใจแนวทางการให้ความรู้แก่เด็กหญิง สตรี และบุรุษ รวมถึงผู้นำชุมชน เกี่ยวกับประเด็นด้านสุขภาพ ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษา รวมถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคไม่ติดต่อและโรคติดต่อ เช่น โรคเอดส์และโรคอื่นๆ จากการมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น การรณรงค์และพัฒนากลไกทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม การปรับปรุงกฎหมายเพื่อคุ้มครองและบังคับใช้ อันจะนำไปสู่การลดความรุนแรงต่อสตรี ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม รวมถึงการส่งเสริมและจัดการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพของสตรี การลดความรุนแรง และการพิทักษ์สิทธิของเด็กหญิงและสตรีที่ถูกคุกคามทุกรูปแบบ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาศักยภาพสตรีเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าร่วมทางการเมือง การบริหารและการตัดสินใจในระดับต่างๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้สตรีมีความมั่นใจ มีความรู้ ความเข้าใจในการเมืองระบอบประชาธิปไตย และมีศักยภาพในการเข้าร่วมทางการเมือง การบริหารและกระบวนการตัดสินใจในระดับต่างๆ โดยแนวทางการพัฒนาเน้นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่อง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฯ และสร้างความพร้อมแก่สตรีทุกกลุ่มเป้าหมาย ในการสมัครแข่งขันเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมืองและการบริหารที่เหมาะสม การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม จรรยาบรรณ และอุดมการณ์ด้านจิตอาสาและจิตสาธารณะแก่สตรีทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่การเป็นผู้นำโดยการกระตุ้นความสนใจ ปรารถนา และสร้างความตระหนักแก่สังคม ในการให้โอกาสและเลือกสตรีที่มีความสามารถเข้าเป็นผู้นำทางการเมือง การบริหาร และการตัดสินใจในระดับต่างๆ การแสวงหาแนวร่วมทั้งจากภาคการเมือง การบริหารและสื่อมวลชนในการสนับสนุนสตรีที่มีศักยภาพให้เข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองรวมทั้งการแก้ไขกฎหมาย และระเบียบที่ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองและการบริหารของสตรี

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพพลไกและองค์กรสตรีทุกระดับ เพื่อพัฒนาองค์กรและกลไกสตรีระดับต่างๆ ทั้งในภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน และเครือข่ายสตรีต่างๆ ให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และเป็นแกนหลักในการ

ขับเคลื่อนการพัฒนาสตรีทุกระดับ โดยแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรและกลไกสตรีระดับต่างๆ การพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานในการขับเคลื่อนการพัฒนาสตรีขององค์กรและกลไกสตรีระดับต่างๆ ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน อีกทั้งเร่งจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรและกลไกสตรีระดับต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากลไกที่มีความเข้มแข็งในอนาคต ซึ่งการวางแผนทางและส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายขององค์กรและกลไกการพัฒนาสตรีให้สามารถทำงานร่วมกัน ทั้งระหว่างองค์กรสตรีและองค์กรอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและการส่งเสริมศึกษาวิจัยและสร้างองค์ความรู้บทบาทขององค์กรและกลไกสตรี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและแนวทางการส่งเสริมองค์กรและกลไกการพัฒนาสตรีต่อไป

ซึ่งได้สอดคล้องกับสิทธิสตรีในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สิทธิสตรีในประเทศไทยได้ถูกมองว่าเป็นเรื่องไร้คุณค่าทั้งที่สตรีเองก็เป็นมนุษย์เช่นเดียวกับผู้ชายแต่เมื่อเวลาผ่านไปเรื่องของสิทธิสตรีก็ดูจะมีความสำคัญขึ้นมา เนื่องจากผู้หญิงในสมัยนี้สามารถทำงานเลี้ยงตนเองได้ไม่ต้องพึ่งพาผู้ชายดังที่ผ่านมาจึงได้มีการบรรจุเรื่องของสิทธิสตรีไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งจะพบว่ามีหลายประเด็นและหลายมาตราที่เป็นประโยชน์และเอื้อต่อการทำงานของภาครัฐเป็นอย่างมาก และแน่นอนว่าผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงคือกลุ่มผู้หญิงที่เป็นผู้รับบริการของส่วนราชการต่างๆ ซึ่งสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. ๒๕๕๐ ดังกล่าวสรุปได้ดังนี้^{๓๒}

หมวด ๑ บททั่วไป

มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๕ ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดเพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

หมวด ๓ สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย

ส่วนที่ ๒ ความเสมอภาค

มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิดเชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคลฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

ส่วนที่ ๓ สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล

มาตรา ๓๒ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

^{๓๒} สิทธิมนุษยชน: สิทธิสตรีในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐, ระบบ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://th.wikisource.org/wiki>, [๑๒ มกราคม ๒๕๕๗].

ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้(๖) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมคดีอย่างเหมาะสมและย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

ส่วนที่ ๙ สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐมาตรา ๕๒ วรรคสอง เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐให้ปราศจากการใช้ความรุนแรง และการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟู ในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว

หมวด ๕ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ส่วนที่ ๔ แผนนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม รัฐต้องดำเนินการตามแผนนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

(๑) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา ปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

ส่วนที่ ๕ แผนนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม

มาตรา ๘๑ รัฐต้องดำเนินการตามแผนนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม

(๕) สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย แก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

ส่วนที่ ๗ แผนนโยบายด้านเศรษฐกิจ

(๗) ส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี จัดระบบแรงงานสัมพันธ์และระบบไตรภาคีที่ผู้ทำงานมีสิทธิเลือกผู้แทนของตนจัดระบบประกันสังคม รวมทั้งคุ้มครองให้ผู้ทำงานที่มีคุณค่าอย่างเดียวกันได้รับค่าตอบแทน สิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่เป็นธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ

ส่วนที่ ๑๐ แผนนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน รัฐต้องดำเนินการตามแผนนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนดังต่อไปนี้...การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรา นี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

หมวด ๖ รัฐสภา

ส่วนที่ ๒ สมาชิกผู้แทนราษฎร

มาตรา ๙๗ การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน... ต้องคำนึงถึงโอกาสสัดส่วนที่เหมาะสม และความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย

มาตรา ๑๑๔ ให้คณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาดำเนินการสรรหาบุคคลที่มีความเหมาะสมจากผู้ได้รับการเสนอชื่อจากองค์กรต่างๆ ในภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชนภาควิชาชีพ และภาคอื่นที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติกรตามอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาเป็นสมาชิกวุฒิสภาเท่าจำนวนที่จะพึงมีตามที่กำหนดในมาตรา ๑๑๑ วรรคหนึ่ง

ในการสรรหาบุคคลตามวรรคหนึ่งให้คำนึงถึงความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่จะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานของวุฒิสภาเป็นสำคัญและให้คำนึงถึงองค์ประกอบจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันโอกาสและความเท่าเทียมกันทางเพศสัดส่วนของบุคคลในแต่ละภาคตามวรรคหนึ่งที่ใกล้เคียงกันรวมทั้งการให้โอกาสกับผู้ด้อยโอกาสทางสังคมด้วย

มาตรา ๑๕๒ การพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพหากสภาผู้แทนราษฎรมิได้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภาให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนเกี่ยวกับบุคคลประเภทนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด ทั้งนี้ โดยมีสัดส่วนหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

วัตถุประสงค์ของแผนงานพัฒนาสตรีที่สอดคล้องกับแผนงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๖ ได้กำหนดสาระสำคัญไว้ ๔ ข้อ^{๓๓}

๑. เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถของสตรี โดยการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรสตรีทุกระดับ (เน้นระดับหมู่บ้าน / ตำบล) ให้มีคุณภาพเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางสังคม การเมือง การปกครอง

๒. เพื่อพัฒนาอาชีพของสตรีให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชน

๓. ให้สตรีตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ที่มีต่อตนเองและครอบครัว เพื่อเป็นแบบอย่างต่อชุมชน

๔. ให้บุรุษมีทัศนคติต่อสตรีในฐานะที่เป็นสมาชิกในครอบครัวที่มีใช้เป็นผู้ตาม หรือผู้ให้บริการแก่สมาชิกเท่านั้น แต่ควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของครอบครัว

นอกจากนี้ยังได้มีการเสนอกลวิธีในการพัฒนาสตรีดังนี้

๑. ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ที่ได้ทำงานอยู่แล้ว ให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และเพิ่มพูนสมรรถภาพการทำงานของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ที่จัดขึ้นใหม่โดยใช้กระบวนการกระตุ้นผ่านทางการศึกษาอบรม/สัมมนาและการใช้สื่อกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ

^{๓๓} คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิภาพของสตรี. สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, สตรีใน ๒,๐๐๐ ปี, (กรุงเทพมหานคร: เทพนมิตการพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๒๔.

๒. ปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ในด้านหน้าที่ความรับผิดชอบให้เด่นชัด โดยการเรียนรู้บทบาทจากคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน อันจะเป็นแนวทางก้าวไปสู่บทบาททางการเมืองการปกครองที่กฎหมายรองรับต่อไป

๓. ผลักดันการพัฒนาอาชีพที่มีอยู่เดิม และมีระบบการบริหารงานดีเด่นให้ก้าวหน้าไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมชนบทเพิ่มขึ้น

๔. ประสานงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสตรี ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรสตรีให้มีประสิทธิภาพ

๕. จูงใจบุรุษให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสตรีทุกระดับ โดยเน้นระดับหมู่บ้าน ตำบล เช่น เข้าร่วมฝึกอบรมด้านองค์การ ด้านอาชีพ ด้านสุขภาพอนามัย เป็นต้น

นอกจากนี้คณะทำงานวางแผนสตรีระยะยาว ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาสตรี ในแผนพัฒนาสตรีระยะยาว เพื่อให้มีผลในทางแก้ปัญหาและสนองความต้องการอย่างแท้จริงของสตรีได้ ดังนี้

๑. ให้สตรีมีความเสมอภาคในสิทธิและโอกาสที่จะได้รับบริการต่างๆ อันจะมีผลต่อการพัฒนาตนเอง และยกระดับคุณภาพชีวิต รวมทั้งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกันระหว่างเพศและระหว่างสตรีด้วยกันเอง

๒. ให้สตรีมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ มีความสามารถในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัวอย่างมีคุณภาพ และมีความคิดความอ่านอย่างกว้างขวางอย่างมีเหตุผล มีความสำนึกรับผิดชอบ มีบทบาทในการสร้างสรรค์ต่อชุมชน มีส่วนร่วมอย่างสันติสุขและความสมานฉันท์ของสังคมในประเทศและระหว่างประชาชาติทั้งหลาย

๓. ให้สตรีได้รับความคุ้มครองทางด้านร่างกาย จิตใจ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในสวัสดิภาพการทำงาน และการเป็นมารดาโดยเฉพาะระหว่างตั้งครรภ์และเลี้ยงดูลูกอ่อน

๔. ให้สตรีมีส่วนร่วมในการกำหนดค่านิยมกำหนดบทบาทเกี่ยวกับสตรีเองในฐานะสมาชิกของสังคม และมีเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิตของตนเอง ในเรื่องที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

การที่สตรีเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมีคุณูปการต่อระบบการเมือง และสังคมโดยส่วนรวม ในงานของการเพิ่มประสิทธิภาพทางการเมืองที่จะได้จากมุมมองความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่แตกต่างทำให้การพัฒนาที่มีรูปแบบการพัฒนามีความหลากหลายเนื่องจากสตรีจะสะท้อนความต้องการที่แตกต่างของเพศหญิงที่ควรจะมีการให้ความสนใจเป็นพิเศษและการทำให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็งขึ้น เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจทางการเมืองของสตรี เป็นการทำให้กลุ่มคนในสังคมได้มีส่วนในการปกครอง นอกจากนี้ในแง่ของกฎหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเป็นสิ่งที่สำคัญที่เป็นหลักประกันว่าจะมีการวางนโยบายและออกกฎหมายรวมทั้งบังคับใช้กฎหมายที่คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนสตรี แม้ในอดีตที่ผ่านมาสถานภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีจะอยู่ในระดับต่ำเพราะความเชื่อและค่านิยมของสังคมต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงยังคงยึดถือให้เพศชายเป็นใหญ่ อย่างไรก็ตามเมื่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและชายก็มีวิวัฒนาการตามมาด้วยตัวอย่างเช่น การที่สตรีมีโอกาสด้านการศึกษาและเข้ามามีส่วนเป็นกำลังแรงงานในตลาดแรงงานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้บทบาทดั้งเดิมของผู้หญิงและชายค่อยคลายความชัดเจนลง อย่างไรก็ตามประเด็นที่น่าสนใจคือ แม้ว่าบทบาทของผู้หญิงนั้นมิได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างเท่าเทียมกัน การเหลื่อมล้ำกันของบทบาทและทัศนคตินั้นนำมาซึ่งการไม่ยอมรับและการต่อต้านการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในสังคมต่างๆ ทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผยนอกจากนี้ผู้หญิงต้องเผชิญกับอุปสรรคเชิงวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคมหลายประการที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองเช่น^{๓๔}

๑. เจตคติและการเลือกปฏิบัติ
๒. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายที่ไม่เท่าเทียมกันในครอบครัว
๓. การกำหนดให้ผู้ชายเป็น หัวหน้าครอบครัวทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง
๔. ความรับผิดชอบภายในบ้านและการดูแลลูก
๕. การขาดประสบการณ์ในกิจการสาธารณะ
๖. การขาดแบบอย่างและการสนับสนุนของผู้หญิงที่อยู่ในอำนาจ
๗. ความกลัวความรุนแรง การคุกคาม การวิพากษ์วิจารณ์ และการถูกหย่าขาดจากสามี
๘. วัฒนธรรมของการเผชิญหน้าทางการเมืองที่สร้างผู้ชนะ และผู้แพ้
๙. การเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง
๑๐. ค่าใช้จ่ายในการลงสมัครรับเลือกตั้งและการอยู่ในตำแหน่งสูง
๑๑. การขาดการศึกษาและประสบการณ์

ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย^{๓๕} ในสภาพสังคมปัจจุบันหญิงไม่เสมอภาคกับชายทั้งในด้านสิทธิ การตัดสินใจทางการเมืองการได้รับการยอมรับเป็นต้น แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๘๐ ได้วางหลักประกันความเสมอภาคหญิงชายและกำหนดให้รัฐต้องมีหน้าที่จัดให้มีการใดๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงสิทธิและโอกาสต่างๆ อย่างเสมอภาคกับชายและกำหนดให้รัฐต้องมีหน้าที่ให้มีมาตรการใดๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงสิทธิและโอกาสต่างๆ อย่างเสมอภาคกับชาย โดยสรุปสถานการณ์ความเท่าเทียมทางเพศ จากรายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals- MDGs) ของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๗ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ พบว่า ในภาพรวมผู้หญิงการมีส่วนร่วม

^{๓๔} วีระดา สมสวัสดิ์ “ครอบครัววัฒนธรรมและศาสนา: อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง”, (กรุงเทพมหานคร: คำบรรยายสิทธิมนุษยชน, ๒๕๔๖) หน้า ๑๖.

^{๓๕} พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, “โครงการศึกษาข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นของสตรีในประเทศไทย: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลใน ๔ จังหวัด ๔ ภาค” โครงการวิจัย, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๖๘-๑๘๓.

การเป็นตัวแทนทางการเมืองต่ำ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ สัดส่วนผู้หญิงในรัฐสภาและองค์การบริหารส่วนตำบล มีเพียงร้อยละ ๙.๖ และ ๘.๙ ตามลำดับ และสัดส่วนของผู้หญิงในคณะกรรมการระดับชาติที่มีเพียงร้อยละ ๑๖ เท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้สตรีตระหนักถึงความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และการบริหารในทุกระดับ ตลอดจนมีบทบาทของผู้นำเสนอ มุมมองในการกำหนดนโยบายการบริหาร และการออกกฎหมายระเบียบต่างๆ อันจะส่งผลให้สตรีเข้าถึง ทรัพยากรและสิทธิต่างๆอย่างเป็นธรรม รัฐบาลจึงกำหนดให้การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการการ ตัดสินใจทุกระดับเป็น ๑ ถึง ๕ ยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาสตรีตามแผนพัฒนาสตรีในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕- พ.ศ. ๒๕๔๙) โดยได้กำหนด เป้าหมายเพิ่มจำนวนสตรีในระดับการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารทุกระดับอย่างน้อยเป็น ๒ เท่า นอกจากนี้ยังกำหนดเป้าหมาย MDGs ที่จะเพิ่มสัดส่วนผู้หญิงในรับสภา องค์การบริหารส่วน ตำบลและตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในราชการส่วนกลาง เป็นสองเท่าภายในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๙ และ ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ก็มีเป้าประสงค์ให้ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเสมอภาคระหว่างชายกับหญิง มีวัตถุประสงค์หนึ่งคือ เพื่อการส่งเสริม และเปิดโอกาสให้สตรีได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพ จึงมีเป้าหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การ เพิ่มสัดส่วนของสตรีในภาคการเมืองและการบริหาร

เหตุที่จำเป็นต้องผลักดันให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองและการ บริหารมากขึ้น โดยเฉพาะในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะการที่จะดำเนินการผลักดัน นโยบายทางสังคม ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม และโดยเฉพาะในการพัฒนาเด็กและสตรีใน ระดับพื้นฐานทางสังคมที่ใกล้ชิดกลุ่มที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาสังคมมากขึ้น เพราะสตรีมีลักษณะ ที่ละเอียดอ่อนที่จะสามารถสังเกต และเข้าใจในปัญหา ความต้องการ และการนำไปกำหนดนโยบายที่ เหมาะสมต่อเด็กและสตรีต่อไป และสังคมต้องตระหนักว่าการพัฒนาเด็กและสตรีเป็นพื้นฐานสำคัญ ของการพัฒนาสังคมและชาติต่อไปในอนาคต

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเป็นองค์ประกอบเฉพาะของสตรีเองที่ น่าจะช่วยเสริมให้ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเพิ่มขึ้น ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยเชิงสมมติที่ ได้สังเคราะห์มาจากรวบรวมที่ได้ทบทวนไปแล้ว โดยสามารถจำแนกได้ เป็น ๓ กลุ่ม ใหญ่ๆ คือ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกปัจจัยที่สำคัญๆ มาเป็นตัวอย่างประกอบไปด้วย ได้แก่

๑. ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ปัจจัยที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของสตรี ได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ

๒. ปัจจัยทางด้านการเมือง ได้แก่

๒.๑ ความรู้ทางด้านการเมืองของสตรี หมายถึง ความสามารถของสตรีในการท ความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น

๒.๒ ความสำนึกในหน้าที่ทางการเมืองของสตรีหมายถึง การตระหนักและแสดงออก ด้านการเมืองตามสิทธิที่ตนมีอยู่

๒.๓การรับข่าวสารทางการเมืองของสตรี หมายถึง ระดับการติดตามข่าวสารทางการเมืองของสตรี

๓. ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่

๓.๑ การที่สตรีเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ได้แก่ การที่สตรีเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผลิตสินค้าชุมชนต่าง

๓.๒ การรับรู้บทบาททางสังคมคาดหวังของสตรี หมายถึง การตระหนักถึงสิ่งที่สตรีควรแสดงออกภายใต้บรรทัดฐานของสังคม

๓.๓ ความรู้สึกเป็นชุมชนของสตรี คือ การที่สตรีมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีความต้องการที่จะทำในสิ่งที่มีประโยชน์ต่อชุมชนของตนเอง

๓.๔ การสนับสนุนครอบครัว ได้แก่ การที่ครอบครัวของสตรีให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือทั้งทางกายภาพและทางจิตใจแก่สตรีในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัญหาระดับปัจเจกที่กระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางการเมืองของสตรีซึ่งตรงกันข้ามกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีปัญหาเฉพาะที่กระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเป็นองค์ประกอบที่ขัดขวางเบียดบัง ลดทอนการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ทำให้ระดับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีลดลง ส่งผลทางลบต่อการมีส่วนร่วมของสตรีปัญหาเหล่านี้สามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ กลุ่มใหญ่ๆ คือ

๑. ปัญหาส่วนบุคคล

๒. ปัญหาด้านการเมือง

๓. ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม

สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีว่า หมายถึง ปัจจัยภายนอกที่อยู่ล้อมรอบตัวสตรีโดยอยู่นอกเหนือจากการควบคุมของสตรี ปัจจัยเหล่านี้นอกจากจะส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีแล้วยังได้รับผลกระทบจากการมีส่วนร่วมของสตรีด้วยเช่นกัน ซึ่งมีหลายปัจจัยเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องได้แก่

๑. บรรยากาศทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกและการแสดงออกต่างๆ ไปของตัวแสดงทางการเมือง เช่น นักการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และประชาชน

๒. โครงสร้างทางสถาบันขององค์การทางการเมือง หมายถึง โครงสร้างของกฎระเบียบต่างๆทั้งที่เป็นทางการเมืองและไม่เป็นทางการเมืองที่สร้างขึ้นโดยองค์การทางการเมือง

๓. เสถียรภาพทางการเมือง ได้แก่แนวโน้มที่ฝ่ายบริหารจะสามารถทำงานได้ตลอดวาระการทำงานและความถี่ของการเปลี่ยนแปลงของผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหาร

๔. วัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อทางการเมืองของบุคคลที่มีต่อการเมืองที่ได้รับการปลูกฝัง อบรม และถ่ายทอดสืบต่อกันมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งมีผลสะท้อนต่อแบบแผนพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและองค์ประกอบทางการเมือง

๕. สภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาวะโดยทั่วไปของการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการของประเทศ

๖. ลักษณะของสังคม หมายถึง สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของคนในชุมชน

๗. วัฒนธรรมของสังคม หมายถึง แบบแผนของการกระทำหรือแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่กลุ่มสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างผสมผสานและถาวร โดยมีการถ่ายทอดไปยังกลุ่มหนึ่งได้

ดังนั้นจากการที่อธิบายมาทั้งหมดจึงสรุปแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรี ซึ่งเน้นที่การส่งเสริมคุณสมบัติส่วนบุคคลของสตรีให้พร้อมที่จะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นได้ในระดับสูงได้ต่อไป

๑. ส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเมือง เมื่อสังคมใดมีกลุ่มทางการเมืองที่เป็นทางการ และกลุ่มนั้นได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอยู่อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสมาชิกกลุ่มที่ได้รับการเลือกตั้งแล้วจำนวนมาก กลุ่มทางการเมืองกลุ่มนั้นจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการได้หรือไม่ได้รับการเลือกตั้งของสตรี

๒. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทางสังคม หากสตรีได้รับการส่งเสริมให้มีเครือข่ายสตรีก็จะมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและข้อมูลที่สำคัญต่อการได้รับเลือกเข้าไปบริหารจัดการระดับท้องถิ่นได้

๓. ส่งเสริมการเข้ากลุ่มทางสังคม การส่งเสริมการเข้าร่วมกลุ่มทางสังคมนั้น นับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมที่มีการกีดกันหรือไม่เปิดโอกาสให้สตรี กลุ่มทางสังคมจะเป็นที่ซึ่งสตรีสามารถแสดงออกได้ซึ่งความสามารถในด้านต่างๆและภาวะผู้นำ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการยอมรับจากสมาชิกกลุ่มทางสังคมนั้นๆ ซึ่งเท่ากับว่าส่วนหนึ่งของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ยอมรับสตรีมากขึ้น

๔. ส่งเสริมให้การศึกษาความรู้ การส่งเสริมการศึกษามีความรู้เฉพาะจะทำให้สตรีมีความสมรรถนะที่สูงขึ้น สามารถดำเนินการแก้ปัญหาให้แก่ชุมชนได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การมีแต่เพียงวุฒิการศึกษาที่เป็นทางการนั้นไม่เพียงพอ สตรีจะต้องมีความรู้ในด้านที่จำเป็นต่อการทำงานให้แก่ชุมชนอีกด้วย ซึ่งความรู้ตรงนี้เองที่ต้องได้มาจากการเรียนรู้ผ่านทางประสบการณ์โดยตรง

๕. ส่งเสริมความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือชาวบ้าน การส่งเสริมการมีความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้สตรีได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับท้องถิ่น ที่มีลักษณะด้านเศรษฐกิจเป็นแบบที่พึ่งพา เกษตรกรรม

เพราะในท้องถิ่นเช่นนี้ ความคาดหวังของชาวบ้านต่อผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือผู้ที่มุ่งหวังจะดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะอยู่ที่ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านได้

๖. ส่งเสริมความสามารถในการพัฒนา ถ้าหากสภาพเศรษฐกิจของสังคมมีลักษณะพึ่งพาอุตสาหกรรมมาก รายได้ของคนในท้องถิ่นส่วนมากผูกโยงกับอุตสาหกรรม แนวทางการส่งเสริมที่มีความสำคัญแบบพิเศษก็คือ การส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาของสตรี เพราะในสังคมที่มีลักษณะเช่นนี้ กิจกรรมทางเศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยหลักที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกผู้ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นผู้แทนของเขาในการปกครองส่วนท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง สามารถแบ่งออกเป็น ๒ แนวทางได้แก่ ทางที่หนึ่งได้แก่การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการและทางที่สองคือการมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการ โดยการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการสามารถแบ่งการมีส่วนร่วมของผู้หญิงได้ออกเป็น ๓ กลุ่มย่อยคือ^{๓๖}

๑. กลุ่มอิสระ เป็นกลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองและประสงค์ที่จะทำงานการเมืองด้วยความจริงใจ มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม

๒. กลุ่มที่มีสายสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง เป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์อันดีกับนักการเมือง หรือฐานคะแนนเสียง และการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มคนเหล่านี้เป็นสำคัญสามารถเปิดพื้นที่ทางการเมืองของผู้หญิงได้

๓. กลุ่มที่ทำหน้าที่เป็นเพียง ตัวแทน ในทางการเมืองในปัจจุบันจะพบกลุ่มผู้หญิงทำหน้าที่เป็นตัวแทน หรือ Nominee แทนบุคคลซึ่งอาจจะเป็นสามี พ่อ พี่ น้อง เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถทำงานหน้าที่ทางการเมืองได้ จึงต้องมีตัวแทนเพื่อทำหน้าที่หรือเพื่อรักษาพื้นที่ทางการเมืองแทนตน

การเมืองภาคพลเมืองเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างบทบาททางการเมืองของผู้หญิง สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการพระปกเกล้าควรให้ความสนใจกับกลุ่มผู้นำในภาคการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ไม่เป็นทางการ หรือเรียกกันว่าการเมืองภาคพลเมือง เนื่องจากสังเกตพบว่าในกลุ่มประชาชนมีผู้หญิงเข้าไปมีบทบาทจำนวนมาก อาทิ กรณีของสมัชชาสุขภาพที่มีผู้นำที่เป็นผู้หญิงจำนวนมาก และเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพสูง ดังนั้น ภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะภาควิชาการจึงต้องทำหน้าที่ในการเสริมสร้างโอกาสให้กลุ่มผู้นำสตรีสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้เน้นว่าต้องการสร้างโอกาสเนื่องจากกลุ่มผู้นำสตรีเป็นเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพสูงอยู่แล้ว

จากประสบการณ์พบว่าผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นที่เป็นผู้หญิงส่วนใหญ่ก้าวมาจากการเป็นผู้นำของสตรีของกลุ่ม องค์กร หรือประชาชนในระดับท้องถิ่นส่วนใหญ่ ดังนั้น การผลักดันให้เกิดการเมืองภาคพลเมืองก็จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนผู้หญิงให้เกิดมีบทบาททางการเมืองได้อีกวิธีหนึ่ง การเพิ่มคุณภาพสำคัญกว่าการเพิ่มเชิงปริมาณ ในเกือบทั่วโลกใช้

^{๓๖} กฤตยา อาชวนิจกุล, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง”, ใน สตรีกับการเมือง: ความเป็นจริงพื้นที่ทางการเมือง และการขับเคลื่อน, ธนิชฐา สุขะวัฒน์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมดาเพลส, ๒๕๕๑), หน้า ๒๗-๓๒.

วิธีการที่เรียกว่า โควตา ซึ่งเป็นการเลือกที่ปฏิบัติที่เป็นธรรม เพื่อเพิ่มจำนวนผู้หญิงในวงการการเมือง ซึ่ง โควตา เหล่านี้เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนว่าในการเมืองระดับชาติต้องมีสัดส่วนหรือจำนวนนักการเมืองผู้หญิงจำนวนเท่าใดและสำหรับกรณีของประเทศไทยหากเลือกใช้ระบบ โควตา ก็จะทำให้จำนวนนักการเมืองเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดอย่างไรก็ตามการเพิ่มเชิงคุณภาพมีความสำคัญยิ่งไปกว่าการเพิ่มเชิงปริมาณเพราะหากแม้มีจำนวนนักการเมืองเพิ่มขึ้น แต่นักการเมืองหญิงเหล่านั้นเป็นนักการเมืองที่ไม่มีคุณภาพ หรือไม่ได้ใช้ลักษณะแห่งความเป็นหญิงในการทำงานทางการเมือง ก็จะเป็นเพียงการทำให้สัดส่วนหรือร้อยละของนักการเมืองหญิงเพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ท้ายที่สุดก็ไม่ได้ทำให้ชุมชน หรือสังคมบรรลุผลตามที่คาดหวังได้ ฉะนั้น ในระดับสากลมีการให้ความสำคัญกับการสร้างกระแสความเสมอภาคหญิงชาย (Gender mainstreaming) ซึ่งก็คือการนำเอามิติหญิงชายเข้าสู่การพัฒนากระแสหลัก และให้เข้าเป็นหนึ่งในกระบวนการกาทำงานขององค์กรต่างๆ และสำหรับกรณีของประเทศไทยมีการนำเอาแนวคิดเรื่อง (Gender mainstreaming) มาใช้ทำกรม กอง ของทุกกระทรวง แต่ไม่ได้ผลทั้งนี้เพราะในสังคมไทยยังติดปัญหาเรื่องวิธีคิดดังนั้นจึงได้เปิดข้อเสนอเพื่อการเปิดพื้นที่ทางการเมืองของผู้หญิง ความท้าทายสำหรับสังคมไทย ไม่ได้หยุดเพียงแค่การทำให้มีสัดส่วนผู้หญิงเข้าไปทำงานในภาคส่วน องค์กรต่างๆ แต่จุดสำคัญอยู่ที่การทำให้สังคมเข้าใจปัญหาความไม่เท่าเทียมกันเกิดขึ้น เข้าใจ ปัญหารากเหง้าของความไม่ยุติธรรมที่ผู้หญิงได้รับ สังคมไทยจึงต้องแก้ปัญหาเรื่องค่านิยมต่างๆ ต่อประเด็นเรื่องเพศ เพศสภาพ ความคาดหวัง ซึ่งเป็นการบ่มเพาะที่ผิดขณะเดียวกันก็ต้องบ่มเพาะความรู้เรื่องบทบาทหญิงชายในการพัฒนา

ดังนั้นจึงต้องมีการขับเคลื่อนผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น การขับเคลื่อนที่จะทำให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมี ๒ แนวทางได้แก่ แนวทางที่หนึ่งคือ การใช้สิทธิทางการเมืองและการมีพื้นที่ทางการเมือง และแนวทางที่สองคือ การเมืองภาคประชาชน ด้วยวิธีการขับเคลื่อนพื้นที่ทางการเมืองของผู้หญิงรูปแบบเดิมและมิติใหม่

ขับเคลื่อนพื้นที่ทางการเมืองของผู้หญิงรูปแบบเดิมมีดังนี้คือ

๑. หากผู้หญิงมีความสนใจทางการเมืองเพิ่มขึ้น หรืออยากจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นโอกาสที่จะได้รับการเลือกตั้งก็จะมากขึ้นด้วย ดังนั้น ในเบื้องต้นต้องให้ผู้หญิงมีความสนใจการเมืองมากยิ่งขึ้น

๒. เพื่อให้เกิดการยอมรับและเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับผู้หญิง ต้องทำให้เป็นเรื่องผู้หญิง เข้าสู่ความสนใจของสาธารณะและกลายเป็นกระแสของสังคม

๓. รมรณรงค์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนบทบาทของผู้หญิงในทางการเมืองร่วมกัน อาทิ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการพัฒนาชุมชน สำนักกิจการสตรี และสถาบันครอบครัว สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สมาคมพัฒนาสตรีไทย เป็นต้น

การขับเคลื่อนพื้นที่ทางการเมืองของผู้หญิงในมิติใหม่มีดังนี้คือ

๑. การรณรงค์เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างและประโยชน์ที่จะได้รับเป็น การชี้ให้สาธารณะชนเห็นว่าในการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือ การเลือกตั้งหากผู้หญิงเข้าไปมีส่วนร่วม

ทางการเมือง หรือการเลือกตั้ง หากผู้หญิงเข้าไปมีส่วนร่วมแล้วสังคมได้อะไร ครอบครัวได้อะไร ชุมชนได้อะไร และถ้าผู้หญิงเข้าไปมีส่วนร่วมแล้วก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอะไรให้กับชุมชน สังคม ท้องถิ่น และครอบครัว อย่างไร

๒. การชักชวนผู้หญิงที่มีคุณสมบัติเหมาะสมลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นการชักชวนให้ผู้หญิงที่มีคุณสมบัติรับเลือกตั้งเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน

๓. การพัฒนาศักยภาพ เป็นการให้องค์ความรู้ หรือชุดความรู้เกี่ยวกับการทำหน้าที่เป็นตัวแทนในทางการเมือง และเป็นการให้ชุดความรู้ในเชิงเทคนิคซึ่งเป็นประโยชน์ในการหาเสียง

๔. การสร้างเครือข่ายในการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เป็นการหาแนวร่วมในฐานะคนและแนวร่วมในทางการเมืองกับกลุ่ม เยาวชน สตรี และอื่นๆ เพื่อให้ร่วมกันรณรงค์

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการทางการเมืองมากขึ้นผู้หญิงควรจะใช้โอกาสนี้ได้พัฒนาตนเองพัฒนาศักยภาพบทบาทของผู้หญิงให้เทียบเท่ากับผู้ชาย และควรพัฒนาทางด้านการศึกษา วิชาชีพ ประสบการณ์ การเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ทางสังคมให้มากขึ้นและสร้างองค์กรเครือข่ายของผู้หญิงให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นความสำคัญ ในการสร้างสังคมไทยเป็นสังคมที่เสมอภาค คนในสังคมมีเจตคติที่ดี ตระหนักและยอมรับถึงบทบาทสตรีในบริบทต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน สังคมไทยมีความเป็นธรรม ยุติธรรม โดยสตรีทุกกลุ่มมีโอกาส เข้าถึง และได้รับการศึกษาทุกระดับ มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม สตรีมีสุขภาพ สุขภาวะ มีความมั่นคงในชีวิต และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สตรีมีความมั่นใจ และมีศักยภาพในการเข้าร่วมทางการเมือง การบริหารและการตัดสินใจในระดับต่างๆ องค์กรและกลไกสตรีระดับต่างๆ มีความเข้มแข็ง เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาสตรี

จากแนวคิดและทฤษฎีบทบาทของสตรีกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลผลแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสตรีกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๖ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๖ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดบทบาทของสตรีในทางการเมืองการปกครอง

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.gender.go.th , ๒๕๕๕.	แผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑

สิทธิสตรีในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย,[ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.th.wikisource.org/wiki, ๒๕๕๑.	สิทธิสตรีในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
วีระดา สมสวัสดิ์, (๒๕๕๖, หน้า ๑๖)	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิงต้องเผชิญกับ อุปสรรคเชิงวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคมหลาย ประการ
พรเพ็ญ เพชรสุศิริ, (๒๕๕๙, หน้า ๑๖๘-๑๘๓)	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น ของสตรี
กฤตยา อาชวนิจกุล, (๒๕๕๑, หน้า ๒๗-๓๒.)	๑. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิงแบ่งเป็น ๒ แนวทาง ๒. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิงแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ๓. การขับเคลื่อนผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ๔. การขับเคลื่อนพื้นที่ทางการเมืองของผู้หญิงในมิติใหม่

๒.๔ หลักอิทธิบาท ๔

หลักธรรมแห่งความสำเร็จ ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคืออิทธิบาท ๔ธรรมะที่ใช้ในการทำงานประกอบด้วยฉันทะคือความรักงาน-พอใจกับงานที่ทำอยู่วิริยะคือขยันหมั่นเพียรกับงานจิตตะคือความเอาใจใส่รับผิดชอบงานวิมังสาคือการพิจารณาพิเคราะห์ หรือ ความเข้าใจทำ

๔.๑ ความหมายเกี่ยวกับหลักธรรมอิทธิบาท ๔

การบริหารงานสมัยใหม่จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการบริหารการจัดการเข้ามาสนับสนุนองค์การ อีกทั้งหลักการบริหารที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ก็มีมานานแล้วจึงมีแนวคิดในการใช้หลัก อิทธิบาท ๔ มาในการบริหารงาน หากผู้บริหารนำหลักธรรมนี้มาใช้ในการบริหารงานจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นได้มีนักวิชาการทั้งทางโลกและทางธรรมได้ให้ความหมายของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของหลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา จะแสดงถึงคุณธรรม จริยธรรมที่ควรประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพื่อมุ่งประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวมซึ่งพุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของคุณธรรม จริยธรรมหมายถึง ระเบียบ แนวปฏิบัติซึ่งมุ่งเน้นให้

เกิดความผาสุก ความสงบสุข ต่อตนเองและทั่วทั้งในสังคมทุกชั้นทุกระดับ^{๓๗} หลักธรรมของอิทธิบาท ๔ หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ทางแห่งความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ๔ ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา^{๓๘} สอดคล้องกับหลักธรรมอิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น ๔ หัวข้อสำคัญ คือ^{๓๙}

๑. ฉันทะ คือ ความพอใจในฐานะเป็นสิ่งที่ตนถือว่าดี ที่มนุษย์เราควรจะได้ข้อนี้เป็นกำลังใจ อันแรกที่ทำให้เกิดคุณธรรมในข้อต่อไปทุกข้อ

๒. วิริยะ คือ ความพากเพียร หมายถึงการกระทำที่ติดต่อไม่ขาดตอน เป็นระยะยาวจนประสบความสำเร็จ คำนี้ มีความหมายของ ความหกล้าหาญเจออยู่ด้วยส่วนหนึ่ง

๓. จิตตะ คือ ความไม่ทอดทิ้ง สิ่งนั้นไปจากความรู้สึกของตัวทำสิ่งซึ่งเป็นวัตถุประสงค์นั้น ให้เด่นชัด อยู่ในใจเสมอคำนี้รวมความหมายของคำว่า สมาธิอยู่ด้วยอย่างเต็มที่

๔. วิมังสา คือ ความสอดส่องในเหตุและผล แห่งความสำเร็จเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ให้ลึกซึ้ง ยิ่งๆขึ้นไป ตลอดเวลา คำนี้รวมความหมายของคำว่าปัญญา ไว้อย่างเต็มที่

อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ไม่เคยล้าสมัย หรือหลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ ๔ ประการ ที่ในปัจจุบันแม้เราจะหลงลืมกันไปบ้าง คืออะไร แต่หากได้ย้อนรำลึกกันบ้างว่ามีอะไร และคืออะไร จะเห็นได้ว่าหลักธรรมอายุ นับ ๒ พันกว่าปีนี้ ไม่มีคร่าว ไตที่เรียกว่าล้าสมัยเลย หลักธรรมอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย^{๔๐}

๑. ฉันทะ เพราะเหตุว่าทรงรักสิ่งที่ทรงจำ จึงได้ทำสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนั้น

๒. วิริยะ คือความพากเพียร ความพยายามไม่ท้อ

๓. จิตตะ คือความเอาพระทัยจดจ่อในสิ่งที่ทำ เพราะฉะนั้นท่านจึงทำได้

๔. วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา

ดังนั้น หลักความสำเร็จ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการที่เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี ๔ ข้อคือ

^{๓๗} พุทธทาสภิกขุ (เจื้อมอินทปญโญ), ความแตกต่างระหว่างศีลธรรมและศาสนา, (นนทบุรี: โรงพิมพ์เอกรินทร์, ๒๕๑๔), หน้า ๑๐.

^{๓๘} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ – ไทย พุทธศาสนศัพท์บัญญัติประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๐.

^{๓๙} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), ทำอย่างไรจึงเรียนเก่ง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๙.

^{๔๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๔๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา กรมศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐.

๑. ฉันทะ รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือมีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจการหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำเพื่อให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะต้องการอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

๒. วิริยะ สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียรทำ ขยันหมั่น ประคบ หมั่นกระทำให้สำเร็จด้วยความเพียรเข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะประสบความสำเร็จ

๓. จิตตะ ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) คือ เอาจิตฝักใฝ่ ตั้งจิต รับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอย

๔. วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข) ใช้ ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย บกพร่อง ชัดชัดเป็นต้น

หลักการทำงานโดยใช้อิทธิบาท ๔ สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้าทรงใช้มาเข้ามาแล้วทั้งในทาง การศึกษาและปฏิบัติงาน ทั้งในการค้นคว้าอย่างกว้างขวาง แม้ว่าพระองค์ปรินิพพาน มาแล้วถึง ๒๕ ศตวรรษ การทำงานของพระพุทธองค์นั้นจะมีการตั้งความประสงค์ไว่วางหน้า แล้วใช้อิทธิบาท ๔ ในการทำสิ่งนั้นให้บรรลุความประสงค์ เช่น ตอนเสด็จออกบวช ก็ทรงตั้งความประสงค์ไว้ว่าจะแสวงหา ทางพ้นทุกข์ จะทรงสอนศาสนา ก็ทรงทำจนได้ผลเป็นที่พอใจแล้วจึงทรงวางเป็นหลักสูตรไว้ให้เรา ได้ศึกษา^{๔๑}

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ เป็นธรรมะที่จะทำให้เกิดความประสบผลสำเร็จในชีวิตถ้า ประพฤติตามหลักของอิทธิบาททั้ง ๔ ข้อ ฉันทะ รักสิ่งที่ทรงจำจึงได้ทำสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนั้น วิริยะ ความพากเพียร จิตตะความเอาใจจดจ่อในสิ่งที่ทำ วิมังสาทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือพนักงาน นักเรียน นักศึกษา ถ้าได้ประพฤติ ปฏิบัติตาม หลักของอิทธิบาท ๔ ก็จะสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งในหน้าที่การงานและความสำเร็จในชีวิต

จากแนวคิดและทฤษฎีหลักธรรมอิทธิบาท ๔ และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลผลความหมายเกี่ยวกับหลักธรรมอิทธิบาท ๔ เพื่อนำมาใช้ในการมีส่วนร่วมทาง การเมืองท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่ เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๗ ดังนี้

^{๔๑} ปิ่น มุกกันต์, แนวสอนธรรมะตามหลักสูตรนักธรรมตรี, (กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, ๒๕๑๔), หน้า ๒๒๘.

ตารางที่ ๒.๗ แนวคิดหลักที่นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาความหมายเกี่ยวกับหลักธรรมอิทธิบาท ๔

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พุทธทาสภิกขุ(เงื่อมอินทปญโญ), (๒๕๑๔,หน้า๑๐)	หลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา จะแสดงถึงคุณธรรมจริยธรรมที่ควรประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๘,หน้า ๑๖๐)	หลักธรรมของอิทธิบาท ๔ หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จจำแนกไว้เป็น ๔ หัวข้อสำคัญ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), (๒๕๕๑,หน้า ๓๙)พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๔๕,หน้า ๔๐)	หลักธรรมอิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ๔ ประการ
ปิ่น มุทุกันต์, (๒๕๑๔,หน้า ๒๒๘)	อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ไม่เคยล้าสมัย หลักธรรมมีอายุ นับ ๒ พันกว่า
	อิทธิบาท ๔ เป็นหลักการทำงานทั้งในทางการศึกษาและปฏิบัติงานที่พึงปฏิบัติ

๔.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมอิทธิบาท ๔

อิทธิบาท เป็นหลักธรรมสี่ประการคือ ฉันทะทำงานด้วยใจรัก วิริยะทำงานด้วยความขยัน จิตตะทำงานด้วยความมุ่งมั่น วิมังสาทำงานด้วยปัญญาที่ผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทั้งสี่ จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ในชีวิตของตน มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิบาทไว้หลายประการ ดังนี้

มีนักวิชาการได้อธิบายถึงหลักธรรม อิทธิบาท ๔ ทางแห่งความสำเร็จนอกจากการที่จะมีความไม่สันโดษ และสันโดษที่ถูกต้องแล้ว เพราะฉันทะทำให้ใจมาอยู่กับงานสิ่งที่ทำ สิ่งที่เป็นเป้าหมายทำให้เกิดจิตใจฝักใฝ่อย่างที่ว่ามาเมื่อกี้ เมื่อใจฝักใฝ่ก็ทำงานด้วยความแน่วแน่มั่นใจ จิตใจแน่วแน่มั่นอยู่กับสิ่งที่กระทำนั้นเราเรียกว่าสมาธิเพราะฉะนั้น ฉันทะก็นำมาสู่สมาธิในการทำงาน เกิดได้ด้วยการมีฉันทะ เมื่อมีสมาธิและใจก็รักงานนั้น ทำงานด้วยใจรัก ใจก็เป็นสุข เพราะฉะนั้น คนที่ทำงานด้วยฉันทะก็จะมีจิตใจเป็นสุขใจเป็นสมาธิ สมาธิก็ทำให้เป็นสุขเพราะจิตสงบแน่วแน่ เมื่อทำจิตใจให้เป็นสมาธิแน่วแน่มั่นตั้งใจจริงจัง ใจรักงาน ตั้งใจทำงานเต็มที่ มีความเพียรพยายาม ผลสำเร็จของงานก็เป็นผลสำเร็จที่ดีเรียกว่านำไปสู่ ความเป็นเลิศ ของงานนั้น หมายความว่า งานนั้นจะสำเร็จผลอย่างดีเป็นเลิศเพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า ฉันทะเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งในอิทธิบาท ๔ คือธรรมเป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จ หรือเรียกว่า ทางแห่งความสำเร็จ เมื่อพูดถึงอิทธิบาทแล้ว ก็จะต้องโยงไปถึงคุณธรรมข้ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะอิทธิบาทมี ๔ ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ฉันทะ คือความพอใจรักใคร่ในสิ่งที่ทำนั้น รักงาน รักเป้าหมาย รักจุดหมายที่ติงาม รักวัตถุประสงค์ของงานนั้น วิริยะความเพียรพยายาม จิตตะ ความเอาใจใส่สิ่งนั้น วิมังสาความไตร่ตรองสอบสวนพิจารณาหรือ ถ้าจะง่ายๆ ก็คือ มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝักใฝ่ใช้ปัญญาสอบสวนนี้เป็นอิทธิบาท

๔ ตามมา มันจะสัมพันธ์กัน ช่วยเหลือเกื้อหนุนกัน พอมีฉันทะใจรักแล้ว มันจะเกิดความเพียรพยายามเมื่อมีความพยายามใจรักฝึกฝนจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น มีใจจดจ่อเอาใจใส่แล้วก็สามารถใช้ปัญญาพิจารณาสอบสวนเรื่องราวนั้น ไตร่ตรองถึงข้อบกพร่องข้อที่ควรแก้ไข หาทางทดลองปรับปรุงอะไรต่างๆ เหล่านี้มันก็จะตามมา ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เป็นชุดกันทีเดียว^{๔๒}

การทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติตามหลัก อธิธัมม ๔ แปลว่า หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรือทางสู่ความสำเร็จ มีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ฉันทะ คือมีใจรัก ทำงานด้วยใจรักงาน วิริยะคือพากเพียรทำ รักแล้วต้องขยัน ความขยันคือภาคปฏิบัติของการรักความในงานจะทำให้เรารู้ว่าควรทำงานอะไร ส่วนความขยันจะทำให้งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จ การทำงานนั้นถ้าขาดความขยัน ความชำนาญก็ยังไม่เกิด จิตตะ คือจดจ่อ จิต หมายความว่า ทำอะไรก็ตามให้เจาะลงไป ปักใจลงไปในเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้ง อย่างมุ่งมั่น อย่างจริงจัง และอย่างทุ่มเท ใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจใส่จดจ่ออยู่กับงานนั้นคนนั้นจะประสบความสำเร็จ วิมังสา คือวินิจฉัย ได้แก่ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ พัฒนานั่นเอง เมื่อเราทำงานอะไรก็ตามให้พินิจพิเคราะห์ สร้างสรรค์ พัฒนาพระพุทธเจ้าทรงเป็นตัวอย่างของนักวิจัยชั้นยอดของโลกพระองค์สามารถสร้างปัญญาขึ้นใหม่จากเหตุการณ์ที่คนทั้งหลายมองไม่เห็นว่าเป็นทางมาของปัญญาได้อย่างไร หากเราจำพุทธประวัติได้ก็จะพบว่า สาเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าแต่เมื่อยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกผนวช ก็เป็นเพราะว่าพระองค์ทรงรู้จักใช้ปัญญาในเชิงสร้างสรรค์อันได้แก่การรู้จักคิดเชิงวิเคราะห์^{๔๓}

ประโยชน์ของอธิธัมม ๔ ในมาใช้ในการบริหารงาน หลักธรรมอธิธัมม ๔ เป็นหลักธรรมที่สามารถสกัดกั้นอุปสรรคต่อความสำเร็จและเป็นแรงเสริมกำลังใจที่จะผลักดันให้เกิดความสำเร็จของการทำงาน ซึ่งประโยชน์ของอธิธัมม ๔ มีดังนี้^{๔๔}

ประโยชน์ของฉันทะ คือ เป็นเข้าศึกกับความเบื่อหน่าย ทำให้ไม่เบื่อหน่าย ไม่ทอดถอนใจ กำลังใจต่อสู้ป้องกันสิ่งที่ตนเองรัก ทำงานหนักให้กลายเป็นงานเบา ที่ยากก็กลายเป็นง่าย ถ้าขาดฉันทะทำให้ขาดกำลังใจ เบื่องาน ทอดทิ้งงาน กลายเป็นคนจืดจาง ไม่ก้าวหน้า

ประโยชน์ของวิริยะ คือ กำจัดความเกียจคร้าน ทำงานให้ต่อเนื่อง ถ้าขาดวิริยะจะทำให้เป็นคนอ่อนแอ หนีที่ยากไปหาที่ง่าย ทำอะไรไม่สำเร็จ ขาดความก้าวหน้ามีแต่งานค้าง กลายเป็นคนหย่อนสมรรถภาพ

^{๔๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙.

^{๔๓} ว.วชิรเมธี (พระมหาวิฑูริย์ วชิรเมธี), คนสำราญ งานสำเร็จ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๕๑), หน้า ๙๒.

^{๔๔} พระมหาวิฑูริย์ บัวทอง, "การใช้หลักธรรมอธิธัมม ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗", วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐.

ประโยชน์ของวิมัสสา คือ ช่วยให้ทำงานไม่ผิดพลาด และทำให้มองเห็นเส้นทางที่จะทำงานให้ได้ผลดี ถ้าชาววิมัสสาจะทำงานถูกๆ ผิดๆ เปลืองทุน เปลืองแรง เปลืองเวลาและทำให้โง่เขลา เบาปัญญา

อิทธิบาท ๔ เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความสำเร็จ มี ๔ ประการคือ^{๔๕}

๑. ฉันทะ คือ ความพอใจในงานที่ทำอันดับแรกต้องสำรวจตนเองว่ามีความชอบหรือศรัทธางานด้านใด แล้วมุ่งไปในเส้นทางนั้น อาจเริ่มต้นง่าย ๆ ด้วยการตั้งคำถามกับตัวเองฉันทำงานเพื่ออะไรฉันมีความสุขหรือไม่หากงานที่ทำอยู่ไม่ใช่งานที่รักเสียทีเดียวเมื่อเราจะได้มีเวลาค้นหาและปรับเปลี่ยนตัวเองหรือปรับศรัทธาของตัวเองให้เข้ากับงานที่ทำอยู่

๒. วิริยะ คือ ความขยันหมั่นเพียรงานทุกอย่างจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียรความวิริยะจึงเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่จะนำคุณไปสู่ความสำเร็จได้ที่สำคัญความวิริยะจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยความรักในงานจากฉันทะนั้นเองและความวิริยะไม่ใช่การทำงานแบบเอาเป็นเอาตายแต่เป็นการหมั่นฝึกฝนตนเองต่างหาก

๓. จิตตะ คือ ความรับผิดชอบ เอาใจใส่ต่องานที่ทำจิตใจที่จดจ่อกับงานล้วนเกิดผลดีต่องานที่ทำ จิตตะเป็นธรรมะที่แสดงถึงสติความรอบคอบและความรับผิดชอบที่จะตามมา จิตตะจึงมีความสำคัญในการทำงานโดยไม่วกแวกออกไปนอกกลุ่มนอกทาง ดังนั้นเมื่อคุณมีทั้งฉันทะและวิริยะแล้วจิตตะจะเป็นเสมือนรั้วของเส้นทางที่ไม่ให้ไขว่เขวออกนอกทางสู่ความสำเร็จได้

๔. วิมัสสา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล ทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมองคิด หมั่นในปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบแล้วหาทางแก้ไขข้อผิดพลาด

อิทธิบาทธรรม คือธรรมที่ช่วยให้ประสบผลสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ซึ่งประกอบไปด้วยหลักธรรม ๔ ประการที่ผู้นำ นำมาใช้เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารงานมีดังนี้คือ^{๔๖}

๑. ฉันทะ คือความพอใจ หมายถึง ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความพอใจเต็มใจที่จะทำงานทุกอย่างที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนให้สำเร็จตามเป้าหมาย และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

๒. วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม หมายถึง ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ด้วยความมานะ บากบั่น เข้มแข็ง อดทน ไม่ย่อท้อ

๓. จิตตะ คือ ความใส่ใจ ผู้นำที่ดีต้องเอาใจใส่ในหน้าที่และตั้งใจรับรู้ที่จะปฏิบัติหน้าที่นั้นให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๔. วิมัสสา คือ ความใคร่ครวญไตร่ตรอง ผู้นำที่ดีจะต้องไตร่ตรอง และพิจารณาถึงเหตุผลอย่างละเอียดรอบคอบโดยใช้สติปัญญา เมื่อเหมาะสมแล้วจึงตัดสินใจกระทำสิ่งนั้น

^{๔๕}อมรโสภณวิเศษฐ่วงศ์ และกวี อิสริวรรณ, หนังสือเรียนสังคมศึกษา พระพุทธศาสนาชั้นปีที่ ๑ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓,(กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๕), หน้า ๑๐๒-๑๐๓.

^{๔๖}อัจฉรา ลีมวงษ์ทอง, ภาวะผู้นำ (Leadership),(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๕๑) หน้า ๙๒.

หลักธรรมอิทธิบาท ๔ ในการพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ ความก้าวหน้า ซึ่งสามารถนำมาใช้กับชีวิตประจำวันธุรกิจได้หลักมีอยู่ ๔ ประการคือ^{๔๗}

๑. ฉันทะ คือความพอใจ รักในสิ่งที่ตนทำและทำในสิ่งที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม
๒. วิริยะ คือ ต้องมีความพยายาม ขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการทำสิ่งต่างๆ

๓. จิตตะ คือ เอาใจมุ่งมั่นในสิ่งที่ทำ มีสติ ไม่เหม่อลอย ฟุ้งซ่าน มีสมาธิมีความตั้งอกตั้งใจที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จต่อตนเองและองค์กร

๔. วิมังสา คือ การรู้จักพิจารณาหาเหตุผลใช้ปัญญาในการทำงาน ประกอบไปด้วยการวางแผนงาน การสัณเผลงาน เมื่อมีข้อบกพร่องต้องรู้จักแก้ไขปรับปรุง

ดังนั้นสรุปได้ว่าหลักธรรมอิทธิบาท ๔ หลักธรรมะที่ใช้ในการทำงาน เป็นเรื่องง่ายๆ ใกล้ตัว หากเรานำ อิทธิบาท ๔ มาปรับใช้ในการทำงาน รักงานที่ทำ ขยันทำงาน รับผิดชอบงานและรู้จักไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน ทางแห่งความสำเร็จของคงอยู่ไม่ไกลเกินทุกอย่างอยู่ที่ใจของเราเองที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตส่วนตัวและสังคม

จากแนวคิดและทฤษฎีหลักธรรมอิทธิบาท ๔ และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลผลแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมอิทธิบาท ๔ เพื่อนำมาใช้ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๘ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๘ นักวิชาการและนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมอิทธิบาท ๔

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๓, หน้า ๑๙)	อิทธิบาท ๔ คือทางแห่งความสำเร็จ
ว.วชิรเมธี (พระมหาวิฑูชัย วชิรเมธี), (๒๕๕๑, หน้า ๙๒)	การทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวพุทธศาสนาตามหลักอิทธิบาท ๔
พระมหาวิฑูชัย บัวทอง, (๒๕๕๒, หน้า ๑๐)	ประโยชน์ของอิทธิบาท ๔ ในมาใช้ในการบริหารงาน
อมรโสภณวิเชษฐวงศ์ และกวี อิศริวรรณ, (๒๕๓๕, หน้า ๑๐๒-๑๐๓)	อิทธิบาท ๔ เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความสำเร็จ
อัจฉรา ลิ้มวงศ์ทอง, (๒๕๕๑ หน้า ๙๒)	อิทธิบาทธรรม คือธรรมที่ใช้เพื่อให้เกิด ความสำเร็จ
ฟ้าวิกร อินลวง, (๒๕๕๑, หน้า ๑๒๖)	หลักธรรมอิทธิบาท ๔ ในการพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ ความก้าวหน้า

^{๔๗} ฟ้าวิกร อินลวง, การพัฒนาบุคลิกภาพ, (การบริหารการจัดการ: มหาวิทยาลัยธนบุรี, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๖.

๒.๕ ข้อมูลเกี่ยวกับเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

๒.๕.๑. ประวัติเทศบาลเมืองลำพูน

เทศบาลเมืองลำพูนได้จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองลำพูนพ.ศ. ๒๔๗๙ มีพื้นที่ในความรับผิดชอบประมาณ ๖ ตารางกิโลเมตรและมีตราประจำเทศบาลเป็นรูปพระธาตุหริภุญชัย ปัจจุบันสำนักงานตั้งอยู่เลขที่๒๗ถนนเทศบาล๑ตำบลในเมือง อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ในเขตเมืองประวัติศาสตร์โบราณเก่าแก่ที่สุดในจังหวัดภาคเหนือเดิมชื่อเมืองหริภุญชัย มีความรุ่งเรืองมาแต่อดีตอายุประมาณ ๑,๓๓๙ ปีและยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองโบราณไว้มากที่สุดมีโบราณสถานและโบราณวัตถุต่างๆ มากมายมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นสถานที่ที่น่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้แก่วัดพระธาตุหริภุญชัยวัดจามเทวีอนุสาวรีย์พระนางจามเทวีวัดมหาวันกู่ช้างกู่ม้าเป็นต้นนอกจากนี้บริเวณศูนย์กลางเมืองเป็นเขตเมืองเก่ามีคูเมืองล้อมรอบพร้อมประตูเมืองสี่ทิศมีพื้นที่ประมาณ ๒ ตร.กม. ในเขตเทศบาลเมืองลำพูนซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตเมืองเป็นดวงตราประจำเทศบาล

๒.๕.๒. อาณาเขต ที่ตั้ง การปกครอง

ที่ตั้งอยู่ในท้องที่ ตำบลในเมือง อ.เมือง ห่างจากกรุงเทพราชน ๖๘๕ กิโลเมตร อยู่บนพื้นที่รอบด้านตะวันตกของแม่น้ำกวัง ตัวเมืองชั้นในมีคูเมืองล้อมรอบจากอดีตเมือง หริภุญชัย

๑. ทิศเหนือ ติดต่อกับเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูนจังหวัดลำพูน
๒. ทิศใต้ ติดต่อกับเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
๓. ทิศตะวันออก ติดต่อกับเทศบาลตำบลเวียงยอง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
๔. ทิศตะวันตก ติดต่อกับเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

การปกครองส่วนใหญ่อยู่ในเขต ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีพื้นที่ครอบคลุม ๖ ตารางกิโลเมตร

๒.๕.๓. ภูมิประเทศและอากาศ

ภูมิประเทศ เทศบาลเมืองลำพูน มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบทางด้านทิศตะวันตกของแม่น้ำกวัง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแอ่งที่ราบเชียงใหม่ – ลำพูน มีความสูงที่ระดับ ๒๙๐.๒๙เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มต่ำ ภูมิอากาศค่อนข้างอากาศอบอุ่น เย็นสบายดี มี ๓ ฤดู ตามฤดูกาล

๒.๕.๔. โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และสาธารณูปโภค

๑ โครงสร้างพื้นฐาน

๑.๑ การคมนาคมขนส่ง เทศบาลเมืองลำพูน อยู่ในเขตจังหวัดลำพูน การคมนาคมขนส่งทางรถยนต์และรถไฟ

๑.๒ ระบบการคมนาคมพื้นที่ภายในและระหว่างพื้นที่รอบนอกอาศัยระบบถนนเป็นหลักลักษณะโครงข่ายเป็นแบบถนนกระจายการจราจร มีถนนรวม ๑๕ สายครอบคลุมพื้นที่ในเขตเทศบาลมีถนนสายต่างๆ ที่สำคัญ

ถนนสายหลักเป็นถนนที่ใช้เดินทางภายในพื้นที่และสามารถเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ได้แก่ ถนนเจริญราษฎร์ถนนอินทยงยศและถนนทางหลวงหมายเลข ๑๑๔๗

ถนนสายรองเป็นถนนที่ใช้เดินทางภายในพื้นที่ได้แก่ถนนรอบเมืองนอก- ถนนรอบเมืองใน ถนนสนามกีฬาถนนสันป่ายางถนนพระคงราษฎร์ถนนมุกดาถนนเจริญตาถนนวังซ้ายถนนวังขวาถนนไชยมงคล และถนนจิตวงศ์พื้นที่รังสรรค์

นอกจากนี้ยังมีถนนสายย่อยเป็นถนนซอยต่างๆที่ใช้เดินทางเชื่อมถนนสายหลักและเดินทางในระยะใกล้ๆ ในเขตเทศบาลเมืองลำพูนมีสะพานข้ามแม่น้ำกวังอีก ๖ แห่ง ได้แก่ สะพานทำนางสะพานท่าขามสะพานเฉลิมพระเกียรติสะพานท่าสิงห์สะพานบ้านยูและสะพานเลียบบางรถไฟ

๒. การจัดการสิ่งแวดล้อม

๒.๑ ด้านคุณภาพน้ำ จังหวัดลำพูนมีน้ำกวังไหลผ่านทางด้านทิศตะวันตกของเมือง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลัก แต่ด้านตอนบนของเขตเมืองลำพูนมีนิคมอุตสาหกรรมจำนวนมากตั้งอยู่ริมน้ำกวังส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำ แม้จะมีการบำบัดน้ำเสียแล้วก็ตาม ส่วนในเขตเทศบาลเองก็มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น มีการปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำอยู่บ้าง ถึงแม้ปัจจุบันจะมีการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียแล้วทำให้คุณภาพน้ำดีขึ้น แต่เนื่องจากพื้นที่รอบนอกยังไม่มีการบำบัดน้ำเสีย ซึ่งต้องมีการรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนด้วย

๒.๒ ด้านการกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองลำพูนมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ วันละ ๑๕-๑๘ ตัน สำหรับเก็บรวบรวม เทศบาลได้จัดทำให้บริการเก็บขยะมูลฝอยโดยใช้รถเก็บขยะมูลฝอย จำนวน ๘ คัน และจ้างเหมาเอกชน ด้านการเก็บขยะสิ่งปฏิกูล มีรถดูดสิ่งปฏิกูลจำนวน ๑ คัน

๒.๓ ด้านมลภาวะทางอากาศและเสียง สำนักงานจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการตรวจวัดคุณภาพอากาศ โดยตั้งหน่วยวัดคุณภาพอากาศและเสียงแบบเคลื่อนที่

๓ สาธารณูปโภค

๓.๑ ไฟฟ้า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน รับกระแสไฟฟ้าโดยส่งซื้อจากสถานีจ่ายไฟฟ้าของการไฟฟ้าผลิตแห่งประเทศไทย มีแหล่งผลิตที่สำคัญ ๒ แหล่งคือ โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปางและโรงไฟฟ้าพลังเขื่อนแม่งัดจังหวัดเชียงใหม่

๓.๒ ประปา สำนักงานประปาจังหวัดลำพูน มีหน้าที่เฝ้าระวังการรับผิชอบดูแลโดยใช้แหล่งน้ำผลิตจากน้ำบาดาลทั้งหมด

๓.๓ โทรศัพท์ การบริการโทรศัพท์ที่เปิดให้บริการ ในจังหวัดลำพูน มี ๒ หน่วยงาน หน่วยงานคือ องค์การโทรศัพท์และ TT&T

๓.๔ โทรคมนาคมการสื่อสาร และอินเทอร์เน็ตมีให้บริการทุกพื้นที่ทั้งของเอกชน และรัฐบาล

๔ สาธารณูปการ

๔.๑ การศึกษา มีสถานศึกษาทั้งภาครัฐแลเอกชนรวม ๑๓ แห่ง

๔.๒ ศาสนา ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

๔.๓ การสาธารณสุข มีศูนย์บริการสาธารณสุขของเทศบาล ๑ แห่ง คลินิกเอกชน ๑๕ แห่ง

๔.๔ สวนสาธารณะ/ที่ออกกำลังกาย มีสนามกีฬาากลางจังหวัดลำพูน ๑ แห่ง ๖๐ ไร่

๒.๕.๕. สภาพเศรษฐกิจและสังคม

๑.สภาพเศรษฐกิจ

๑.๑ การประกอบอาชีพและรายได้ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ พาณิชยกรรม รองลงมา อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และรับราชการ

๑.๒ การเกษตร ลำพูนเป็นเมืองที่มีความสำคัญเรื่องการเกษตรโดยมีผลผลิตทางการเกษตรคือ ลำไย

๑.๓ อุตสาหกรรม มีแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมอยู่นอกพื้นที่เขตเทศบาลเมืองลำพูน จึงมีประชาชนออกไปทำงานจำนวนมาก

๑.๔ พาณิชยกรรม และบริการ ย่านพาณิชยกรรมอยู่บริเวณสองฝั่งเจริญราษฎร์และถนนอินทยงยศ มีตลาดสด ๓ แห่ง และธนาคาร ๑๑ แห่ง

๑.๕ การท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ได้แก่ วัดจามเทวี วัดพระธาตุหริภุญชัย กู่ช้าง กู่ม้าพิพิธภัณฑ์แห่งชาติหริภุญชัย อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี

๒. สภาพสังคมในปี ๒๕๕๔ มีประชากรจำนวน ๑๓,๔๕๑ คน ชาย ๖,๑๘๓คน หญิง ๗,๒๖๓ คน จำนวน ๖,๒๖๔ ครัวเรือน มีชุมชนจำนวน ๑๗ ชุมชน เชื้อชาติไทย ภาษาท้องถิ่น ศาสนาพุทธ วัฒนธรรมประจำท้องถิ่นดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา

๕.๖. การเมืองและการบริหาร

เทศบาลเมืองลำพูนได้จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองลำพูนพ.ศ. ๒๔๗๙ มีพื้นที่ในความรับผิดชอบประมาณ ๖ ตารางกิโลเมตรและมีตราประจำเทศบาลเป็นรูปพระธาตุหริภุญชัยปัจจุบันสำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๒๗ ถนนเทศบาล ๑ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน การบริหารราชการในรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีทั้งฝ่ายการเมืองหรือสภาเทศบาลเมืองลำพูน และฝ่ายบริหาร ซึ่งฝ่ายการเมืองจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ มีวาระดำรงตำแหน่ง ๔ ปี ประกอบด้วย สภาเทศบาลและฝ่ายบริหาร และสมาชิกสภาเทศบาล ส่วนฝ่ายบริหารเป็นพนักงานที่ทำงานตามกองงาน /กองช่าง ต่างๆ

๕.๗ นโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองลำพูนแบ่งเป็น ๗ ด้านดังนี้

๑.ด้านการสร้างและส่งเสริมหลักประกันสุขภาพและสาธารณสุขจะดำเนินการพัฒนาทางด้านการสาธารณสุขเชิงรุกส่งเสริมป้องกันสร้างเสริมสุขภาพของคนในชุมชนเมืองเพื่อให้คนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสร้างภูมิคุ้มกันโดยเน้นการป้องกันมากกว่ารักษาและจัดการสุขภาพในชุมชนและสถานประกอบการให้ได้มาตรฐานโดยมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

๑.๑ ดูแลและตรวจเยี่ยมผู้สูงอายุผู้ด้อยโอกาส เด็กแรกเกิด โดยแพทย์เฉพาะทางอย่างทั่วถึงและจัดให้มีศูนย์ผู้สูงอายุศูนย์กายภาพบำบัดที่ได้มาตรฐานในเขตเทศบาล

๑.๒ จัดให้มีรถบริการรับส่งผู้ป่วย ๒๔ ชั่วโมงและรถบริการสาธารณสุขรับส่งประชาชนในเขตเทศบาล

๑.๓ เพิ่มขีดความสามารถให้บริการทางด้านสาธารณสุข จัดระบบหลักประกันสุขภาพให้สามารถเป็นหน่วยงานที่ให้บริการด้านการสร้างเสริมสุขภาพและเป็นสถานพยาบาลเบื้องต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ จัดให้มีแพทย์เฉพาะทางเช่น โรคกระดูก เบาหวาน และมีระบบการแพทย์ ๒ ระบบ แบบผสมผสาน คือการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์ทางเลือก เน้นการตรวจเยี่ยมให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

๑.๔ พัฒนาตลาดสด หาบเร่ แผงลอย ให้ถูกสุขลักษณะทั้งด้านสถานที่และด้านสุขาภิบาลอาหาร เพื่อให้ผู้บริโภค บริโภคได้อาหารที่สะอาดถูกสุขลักษณะและปลอดภัยสารตกค้าง ราคายุติธรรมมาตรฐานอาหารและสินค้าการเกษตรให้เป็นไปตามแนวนโยบายจังหวัดด้านเกษตรปลอดภัยเพื่อเข้าสู่การค้า AEC ประชาคมอาเซียน

๑.๕ พัฒนา สนับสนุนการมีส่วนร่วมประชาชนผู้ประกอบการค้าในงานด้านการรักษาความสะอาด ติดตั้งบ่อดักไขมัน การกำจัดขยะมูลฝอยให้ทั่วถึงและเร่งรัดโครงการต่างๆ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการลดปริมาณขยะมูลฝอยการคัดแยกขยะ และกำจัดขยะมูลฝอยอย่างมีระบบ

๒.ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต จะดำเนินการพัฒนาทางด้านคุณภาพชีวิต โดยมุ่งเน้นให้มีการดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

๒.๑ สร้างศูนย์คลังภูมิปัญญา สำหรับผู้สูงอายุผู้เกษียณราชการ เพื่อบริการรับสังคมผู้สูงอายุและเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนตลอดจนผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส

๒.๒ ให้การสงเคราะห์ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส อย่างทั่วถึง โดยจัดให้มีศูนย์นันทนาการศูนย์ฝึกอาชีพ

๒.๓ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยการส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายจัดให้มีหรือเพิ่มลานกิจกรรมสวนสาธารณะเพิ่มพื้นที่สีเขียวเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ

๒.๔ ส่งเสริม สนับสนุน จัดตั้งสภาเด็กเยาวชนจัดให้มีเวทีสำหรับเยาวชนได้แสดงออกเพื่อป้องกันปัญหาเยาวชนติดเกมส์และปัญหายาเสพติดในชุมชน

๓.ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานสากล ส่งเสริมกิจการด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดให้มีการดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

๓.๑ พัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลให้ได้มาตรฐานสากลและมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ สนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี ส่งเสริมคุณภาพนักเรียนทุกสังกัดในเขตเทศบาลขยายโอกาสทางการศึกษาให้หลากหลาย ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนพร้อมทั้งมีการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลโดยเปิดชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือระดับอาชีวศึกษา เป็นต้น

๓.๒ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนทั้งในด้านการพัฒนาบุคลากร ครูให้เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในทางวิชาการและสามารถถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เพิ่มศักยภาพและพัฒนาเด็กในเขตเทศบาล "สอนพิเศษและค่ายกิจกรรม" โดยใช้ระบบเทคโนโลยีในการพัฒนาเด็กและเยาวชน เช่นระบบ School online.

๓.๓ เพิ่มศักยภาพการอ่านประชาชนโดยการเข้าถึงการใช้บริการหอจดหมายเหตุ ห้องสมุด อิเล็กทรอนิกส์ จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบ พัฒนาความรู้เกี่ยวกับไอที เช่น พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ICT และศูนย์การเรียนรู้นอกระบบผ่านดาวเทียม โปรแกรมฝึกภาษาต่างประเทศอาเซียนประชาชนทุกระดับ

๓.๔ พัฒนาเมืองลำพูนให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ โดยเสริมสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในจุดต่างๆ ของเมือง โดยติดตั้งระบบ WI-FI เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและสามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างครอบคลุมในเขตเทศบาล

๓.๕ พัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนปี ๒๕๕๘ อาทิ การจัดให้เคเบิลทีวีเพื่อการศึกษา

๓.๖ ดำเนินการจัดให้การอนุรักษ์ บำรุงรักษา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเก่าลำพูนไว้ในรูปแบบต่างๆ ดังเช่น งานประเพณีทำบุญตักบาตรปีใหม่ งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีลอยกระทงงานประเพณีตานก๋วยสลาก ฯลฯ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

๓.๗ ส่งเสริมกิจการด้านการศาสนาให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวเมืองลำพูนให้เกิดสันติสุขในพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมทางศาสนาอันมุ่งเน้นที่จะสร้างศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และเป็นศูนย์ฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้ประชาชนให้เป็นคนดีของสังคม

๔.ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งและหลักประกันความปลอดภัย ชุมชนเปรียบเสมือนรั้วป้องกันของประชาชน ทำงานเทียบเท่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาบทบาทให้เข้มแข็งเป็นระบบยิ่งขึ้น

๔.๑ ส่งเสริม สนับสนุน ให้วัดและชุมชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนและเยาวชนส่งเสริมการบริหารงานของคณะกรรมการชุมชนกลุ่มแม่บ้าน กองทุนอาชีพกลุ่มออมทรัพย์โดยเน้นหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายพึ่งตนเอง

๔.๒ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการติดตั้งระบบกล้องวงจรปิดในชุมชน (CCTV) และจัดระบบบริการรับแจ้งเหตุภายในเขตเทศบาลอย่างทั่วถึงตลอด ๒๔ ชั่วโมงเพื่อดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนในเขตเทศบาล

๔.๓ ส่งเสริมกิจกรรมสภาเด็กและเยาวชนชุมชนกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้ประกอบการค้าต่างๆเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาล

๔.๔ ส่งเสริมให้มีระบบเสียงตามสายแบบไร้สายเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง

๔.๕ ประสานส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างหลักประกันและสวัสดิการ โดยจะผลักดันให้มีคำตอบแทนประชาชนชุมชน คณะกรรมการชุมชนและกลุ่มแม่บ้าน

๕.ด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาเมืองเก่าลำพูนจะดำเนินการพัฒนาเมืองเก่าลำพูนและการท่องเที่ยวโดยมีแนวทางดังต่อไปนี้

๕.๑ ส่งเสริม อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและพัฒนาพื้นที่ในเขตเทศบาลให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบน

๕.๒ พัฒนาการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าโดยการจัดระบบการขนส่งสาธารณะในเขตเมืองให้เป็นระบบและครบวงจรอาทิการให้บริการรถรางไฟฟ้ารถจักรยานเพื่อบริการนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ

๕.๓ ส่งเสริมสืบสานเผยแพร่วิถีชีวิตชุมชน เช่นการอนุรักษ์วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษาท้องถิ่นรื้อฟื้นบรรยากาศของเมืองเก่าเมืองบุญหลวงวัดวาอารามโบราณสถานเป็นต้น

๖.ด้านเศรษฐกิจและการส่งเสริมอาชีพ หัวใจหลักของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการส่งเสริมอาชีพ คือการเสริมสร้างพัฒนารายได้และขยายช่องทางตลาดสินค้าชุมชนเพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนซึ่งมีแนวทางดังนี้

๖.๑ จัดให้มีร้านค้าชุมชน (OTOP) ส่งเสริม SML กองทุนสตรีและพัฒนาสินค้าชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตหลักของแต่ละชุมชนเชื่อมกับบรณางท่องเที่ยว

๖.๒ สร้างเศรษฐกิจชุมชนจัดช่วงคนเดียวกาดได้รุ่งถนนวัฒนธรรมและตลาด ในที่บาราร์กลางคีนตลาดเกษตรปลอดภัย ตลาดน้ำเป็นต้น

๖.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการดำรงชีพ เนื่องจากในสภาวะปัจจุบันสินค้าและค่าครองชีพของประชาชนขยับตัวสูงขึ้นในขณะที่

รายได้ของประชาชนส่วนใหญ่คงที่ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากขึ้นจำเป็นจะต้องส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ลดรายจ่ายประชาชน เช่น โครงการพืชสวนครัวรั้วกินได้ โครงการปิดทองหลังพระ เป็นต้น

๗.ด้านโครงสร้างพื้นฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจัดระบบผังเมืองและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานประเภทสาธารณูปโภคสาธารณูปการในเขตเทศบาลอย่างเป็นระบบและได้มาตรฐานนอกจากนี้ยังดำเนินการรณรงค์และสร้างจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อมแก่ประชาชนอย่างยั่งยืน

๗.๑ ส่งเสริม สร้างจิตสำนึกของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม น้ำเสีย ขยะมูลฝอย อย่างถูกสุขอนามัยและเพียงพอต่อการขยายตัวของเมืองในอนาคต

๗.๒ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยจากมลพิษทุกด้านและส่งเสริมให้มีการรณรงค์ เพื่อลดและประหยัดพลังงานโดยการพัฒนาพลังงานทางเลือกการใช้จักรยานการใช้รถบริการสาธารณะ เป็นต้น

๗.๓ พัฒนาปรับปรุงโครงสร้างผังเมืองสร้างกำแพงเขื่อนป้องกันน้ำท่วมตลอดแนวเขตเทศบาลเพิ่มจุดสูบน้ำในเขตและจัดให้มีระบบรองรับป้องกันน้ำท่วมอย่างเป็นระบบรวมถึงการบรรเทาสาธารณภัยภัยพิบัติโดยผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์

๗.๔ พัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองโดยเร่งดำเนินโครงการวางระบบสาธารณูปโภคลงใต้ดินโครงการหน้าบ้านนำมองตามแผนพัฒนาเมืองเก่าปรับปรุงภูมิทัศน์ในเขตเทศบาลให้สวยงามน่ามีอัตลักษณ์

๗.๕ เร่งรัดพัฒนาปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของสวนสาธารณะและคูเมือง ให้สวยงามน่าท่องเที่ยวเพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและเป็นแหล่งท่องเที่ยวของเมืองลำพูน

๗.๖ สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนองค์กรภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์บำรุงรักษาจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ผู้ศึกษาตระหนักถึงความสำคัญในศักยภาพของสตรีและความสำคัญของสตรีในฐานะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนด้านการพัฒนาสังคม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสตรีและผู้สนใจทั้งภาครัฐ และเอกชน นำไปส่งเสริมและพัฒนาสตรีให้เข้าไปมีส่วนร่วมและบทบาททางการเมืองโดยเฉพาะการเมืองในระดับท้องถิ่นมากขึ้น จึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำสตรีกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูนการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ดังนี้ ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ๒) ด้านการมีส่วนร่วมแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ๓) ด้านการมีส่วนร่วมรณรงค์ทางการเมือง ๔) ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง และ ๕) ด้านการมีส่วนร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือหัวหน้าคณะแนวทางการเมือง เพื่อที่จะนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อเสนอแนะ แนวทางส่งเสริม และเสริมสร้างบทบาทในมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงเป็นแนวทางปฏิบัติงานของกลุ่มสตรีที่ต้องการมี

บทบาทเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ของเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เทศบาลเมืองลำพูน และผู้ที่สนใจศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีต่อไป

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของสตรีกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูนจึงได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบาย ในการตัดสินใจ และในกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาลและในทางการเมืองท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบสำคัญของการแสดงออกถึงการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะสังคมการเมืองแบบประชาธิปไตยและสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน

พระครูโสภณสาโรภาส (อภิวัฒน์ จิตสาโร)ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทาง พระพุทธศาสนาอำเภอบางเลนจังหวัดนครปฐม” ผลการศึกษาพบว่า^{๔๘}

๑. พระสงฆ์มีความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก(=๓.๙๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้งด้านการปกครอง ด้านการศาสนาศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่าสมมติฐานที่ ๑ มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัย แต่ตัวแปรทางด้านอื่นๆไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่าให้ข้อคิดเห็นการช่วยเหลือสร้างพัฒนาถนน สะพาน ไฟฟ้า ชุมชน ประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน จัดหาโคควา ตลาตรับซื้อข้าวปลอดสารพิษและสร้างต้นแบบการทำนาข้าวปลอดสารพิษที่ได้ผลผลิตดี เป็นแบบอย่างและเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนได้ด้วย ร่วมกับหน่วยงานราชการอื่นจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ทุกเพศ วัย เช่น กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ และสำรวจความจำเป็นและความต้องการของโรงเรียน จัดลำดับความต้องการ วางแผนการให้งบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า

^{๔๘}พระครูโสภณสาโรภาส (อภิวัฒน์ จิตสาโร), “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาอำเภอบางเลนจังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

พระปลัดมนู รตนโชโต (ไตรยโชติ)ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี” ผลการศึกษาพบว่า^{๔๔}

๑. การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ รองลงมาได้แก่ ด้านบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๐ และ ด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคล คือ ตำแหน่ง มีผลต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ สถานภาพส่วนบุคคล คือ วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีผลต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษาสามัญ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓.ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามรายด้านของการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ด้านวิชาการ: ควรสร้างศรัทธาแก่เยาวชนให้มองเห็นคุณค่าของหลักธรรมและวิชาการทางพระพุทธศาสนา, ควรจัดซื้อ จัดสร้าง สื่อการเรียนรู้ที่สามารถสร้างความสนใจแก่ผู้เรียนได้ และ ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ได้มีโอกาสเขียนแผนการสอนร่วมกับครูประจำการ

๓.๒ ด้านงบประมาณ : ควรสรรหางบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติม โดยอาจขอความสนับสนุนจากหน่วยงานราชการอื่น เช่น หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแก่เยาวชน หรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ ควรระดมทุนเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้เครือข่ายของคณะสงฆ์ในระดับตำบลและอำเภอ ตามที่แต่ละโรงเรียนตั้งอยู่

๓.๓ด้านบริหารงานบุคคล : ควรจัดครูพี่เลี้ยงประจำ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์ที่เข้าไปจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และ ควรสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน

^{๔๔}พระปลัดมนู รตนโชโต (ไตรยโชติ), “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของแต่ละโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยน
วัฒนธรรมทางการศึกษา

พระเพชรสมพร ญาณสมปนโน (สินชัย)ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลพระกลางทุ่งอำเภอดงหลวง
จังหวัดนครพนม” ผลการศึกษาพบว่า^{๕๐}

๑.ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๑๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๔ มี
อายุ ๓๑ – ๔๕ ปี มีจำนวน ๑๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓ ส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกร มีจำนวน ๑๔๙
คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๒ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีจำนวน ๓๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๖ มี
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ๑๑-๓๐ ปี มีจำนวน ๑๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๓

๒.การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งศึกษาเฉพาะกรณีองค์การ
บริหารส่วนตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
(=๓.๑๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย
ตามลำดับ ดังนี้ ด้านการร่วมคิด (=๓.๑๕) ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ (=๓.๑๒) ด้านการร่วม
ดำเนินการ (=๓.๑๐) ด้านการร่วมประเมินผล (=๓.๐๘)

๓.ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งศึกษา
เฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม จำแนกตาม เพศ
อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งไม่
แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามอาชีพ วุฒิการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างชุมชน
เข้มแข็ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔.ปัญหา อุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งศึกษา
เฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม ประชาชนมีส่วน
ร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการวางแผนโครงการหรือกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล
น้อยไม่สามารถเข้าร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วน
ตำบลจัดทำขึ้นไม่ได้รับการบริการงานสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลตามที่ประชาชน
ต้องการไม่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบงบประมาณที่องค์การบริหารส่วนตำบลนำไปใช้

ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งศึกษาเฉพาะ
กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนมควรเปิดโอกาสให้
ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นให้มาก ในการวางแผนโครงการ รวมถึงสำรวจ
ความคิดเห็นการทำประชาพิจารณ์ควรเปิดกว้างให้ประชาชนที่มีความรู้ความสามารถได้เข้ามามีส่วน

^{๕๐} พระเพชรสมพร ญาณสมปนโน (สินชัย), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างชุมชน
เข้มแข็ง: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลพระกลางทุ่งอำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม”, **วิทยานิพนธ์
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ร่วมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานสาธารณะให้มากควรเปิดเผยการใช้จ่ายงบประมาณให้มีความชัดเจนในการนำงบประมาณไปใช้ในการบริหารจัดการท้องถิ่น

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการร่วมคิดร่วมดำเนินการร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผลมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ

พระมหาปิยะบุตร ปญฺญาวฑฒโน (วงศ์กันทรากัย)ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอมืองจังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษาพบว่า^{๕๑}

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (= ๓.๙๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง(=๒.๙๖) ด้านการมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง (= ๓.๔๖) ด้านการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (= ๓.๕๕) และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (=๓.๙๑)

๒. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๓.การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาหรือนโยบายการบริหารงาน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาตำบล มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้น และควรส่งเสริมทำความเข้าใจให้ประชาชนมีการเสียภาษีบำรุงท้องที่ ควรมีการจัดสรรงบประมาณไปสู่ประชาชนในตำบลอย่างทั่วถึง และเป็นธรรมในรูปของระบบสาธารณูปการต่างๆ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานเพื่อความโปร่งใส เป็นธรรม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดสรรงบประมาณไปสู่ภาคประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบ แสดงความคิดเห็นในการประเมินผลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้นอยู่ตลอด

พระราชปัญญานรณ (สิงห์คำ ขยวโธ)ศึกษาเรื่อง “กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาการความดีสำหรับหน่วยอบรมประชาชน”^{๕๒} ผลการศึกษาพบว่า

^{๕๑}พระมหาปิยะบุตร ปญฺญาวฑฒโน (วงศ์กันทรากัย), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอมืองจังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

จัดตั้งกลุ่มธนาคารความดีของชุมชนวัดศรีเมืองมูลตำบลหัวง อำเภอกพาน จังหวัดเชียงราย เกิดขึ้นภายใต้หน่วยงานที่เรียกว่า “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล” มีแนวคิดในการจัดตั้งธนาคารความดี ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อป้องกันสิ่งไม่ดี มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณภาพ สามารถที่จะดำเนินชีวิตไปได้อย่างสงบสุข ๒) เพื่อพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนความดี โดยนำหลักการทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในลักษณะของคะแนนความดี โดยมีเป้าหมายหลัก คือเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเสริมสร้างความดีและสังคมคุณธรรม การจัดสวัสดิการชุมชน เป็นต้น ผลจากการดำเนินการธนาคารความดีสามารถทำให้คนในชุมชนมีความสุขมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยได้รับความดีเป็นสิ่งตอบแทนแล้วสามารถนำมาแลกเปลี่ยนสิ่งของได้ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหนเหนือ มีกระบวนการและหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ การนำหลักการ ๘ ประการ คือ หลักศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพ สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญู กตเวที และหลักสามัคคีธรรม มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลและสังคม โดยมีเป้าหมายของการดำเนินการ คือเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ท้องถิ่น การพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชนและการสงเคราะห์ชุมชนการใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการพัฒนาชีวิตและสังคม เพื่อให้บุคคลพึ่งพาตนเองได้ มีการยึดมั่นในการทำความดีมีการช่วยเหลือแบ่งปันสร้างความผูกพันด้วยกิจกรรมการพัฒนา มีการสื่อสารเพื่อให้คนเข้าถึงสังคมด้วยวิถีการปฏิบัติและมีการฝึกตามหลักไตรสิกขาและหลักภavana ๔ เพื่อให้บุคคลทำประโยชน์ตนสมบูรณ์ พึ่งพาตนเองได้ในทุกทาง ให้ความพร้อมที่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นด้วยความเสียสละ จากนั้นควรมีการพัฒนาสังคมไปสู่สังคมคุณธรรมที่เกิดประโยชน์และความสุขของทุกคนในสังคม

ดังนั้นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องปลูกฝัง ส่งเสริมให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในระดับประชาชนให้เกิดความตื่นตัวในฐานะที่เป็นเจ้าของแห่งอำนาจอธิปไตย ได้เข้ามามีบทบาทในการเสริมสร้างและพัฒนาประชาธิปไตยให้เกิดขึ้น

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผู้ศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสตรีที่มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งทำให้มองเห็นภาพสะท้อนบทบาทของสตรีไทยในปัจจุบัน ผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เหล่านี้มาใช้ในการศึกษาเพิ่มเติมด้วย มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังนี้

เยาวลักษณ์ สันธิโลศึกษา เรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในรูปของคณะกรรมการพัฒนาสตรี อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าคณะกรรมการพัฒนาสตรีมีรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งและร่วมกิจกรรมทางการเมืองในระดับมากด้านการติดต่อข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ด้าน

^{๕๒}พระราชบัญญัติ (สิงห์คำ ขยวโส), “กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาคารความดีสำหรับหน่วยอบรมประชาชน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

ความสนใจเข้ามามีบทบาททางการเมืองอยู่ในระดับน้อย และด้านความรู้ความเข้าใจในทางการเมือง การปกครองอยู่ในระดับสูง^{๕๓} การทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบภูมิหลังที่ต่างกันว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันหรือไม่ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่ง และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมือง ในด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้งและร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง รวมทั้งความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การปกครองแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ด้านการติดต่อข่าวสารทางการเมืองการปกครองพบว่าระดับการศึกษา และรายได้ของคณะกรรมการพัฒนาสตรีที่แตกต่างกัน มีผลทำให้การติดตามข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกัน ส่วนสภาพภูมิหลังด้านอื่นๆ ไม่มีผลทำให้การติดตามข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกัน

สุรทิพย์ ฉั่วสกุล ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต” ผลการศึกษาพบว่า^{๕๔}

๑. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นที่มีภูมิหลังต่างกัน พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และพื้นฐานทางการเมืองของครอบครัวแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมด้านการสนใจทางการเมือง การไปใช้สิทธิการเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่งทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การติดตามข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกัน

๒. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของผู้นำท้องถิ่นกับการเข้าเป็นสมาชิกทางสังคมแตกต่างกัน พบว่าผู้นำท้องถิ่นที่มีบทบาทในชุมชนแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองด้านการลงสมัครรับเลือกตั้งและด้านการดำรงตำแหน่งทางการเมืองแตกต่างกัน

๓. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของผู้นำท้องถิ่นกับการมีบทบาทในชุมชนแตกต่างกัน พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีบทบาทในชุมชนแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมทางการเมือง การไปใช้สิทธิการเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่งทางการเมืองการปกครอง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง และการติดตามข่าวสารทางการเมืองการปกครอง แตกต่างกัน^๕ . ด้านค่านิยมความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า ค่านิยม ความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทของสตรีด้านการเมือง ความเป็นผู้นำและในทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านความสนใจทางการเมือง การลงสมัครรับเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการติดตามข่าวสารทางการเมือง

^{๕๓} ยาวลักษณ์ สันธิโล, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในรูปแบบคณะกรรมการพัฒนาสตรีอำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขารัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๓๔.

^{๕๔} สุรทิพย์ ฉั่วสกุล, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองผู้นำท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชารัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๐.

ดำรง องค์กรศึกษาเรื่อง “การรวมกลุ่มของสตรีกับการพัฒนาชุมชนชนบท” พบว่าการรวมกลุ่มของสตรีในชุมชนชนบทเกิดขึ้นมายาวนานจากรากฐานความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ก่อให้เกิดความร่วมมือในการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันมี ๒ รูปแบบคือ^{๕๕}

๑. แบบไม่เป็นทางการ สตรีเข้าร่วมกลุ่มด้วยความสมัครใจช่วงเวลาในการรวมกลุ่มอาจจะยาวนานหรือสลายไปขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางเหตุการณ์มากระตุ้น เกิดการเรียนรู้แบบธรรมชาติภายในชุมชน

๒. แบบเป็นทางการ การรวมกลุ่มของสตรีเกิดจากนโยบายของรัฐในการสร้างกลุ่มที่เป็นรากฐานที่มีอยู่ในชุมชน โดยการสนับสนุนในด้านต่างๆ ทั้งให้การศึกษาแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มและงบประมาณในการทำกิจกรรม ซึ่งจุดมุ่งหมายในการพัฒนาอาชีพ ครอบครัวและชุมชน การรวมกลุ่มของสตรีได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน เช่น ความสามารถในการแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้ในระดับหนึ่ง การได้รับการยอมรับในบทบาทและสถานภาพในครอบครัวและชุมชนเพิ่มขึ้น

ขวัญฤทัย จ่างจำรัสศึกษาเรื่อง “มุมมองบทบาทผู้หญิงไทยบนเส้นทางการเมืองผ่านสายตาสายตาผู้นำองค์กรพัฒนาสตรี” ซึ่งการศึกษาบทบาททางการเมืองการปกครองของนักการเมืองสตรีในปัจจุบัน โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้นำองค์กรพัฒนาสตรีจำนวนทั้งสิ้น ๑๗ คน ผลการศึกษาพบว่า ในสายตาสายตาของผู้นำองค์กรพัฒนาสตรี ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อบทบาททางการเมืองการปกครองของนักการเมืองสตรีโดยยึดแนวคิดสตรีนิยมแบบเสรี ซึ่งผลการวิจัยอาจแบ่งเป็นประเด็นในการศึกษาออกเป็น ๖ ประเด็นดังนี้^{๕๖}

๑. มุมมองต่อการเข้าสู่บทบาททางการเมืองการปกครองของสตรี ถือเป็นประเด็นที่สำคัญเนื่องจากถ้าผู้หญิงเข้าสู่บทบาททางการเมืองการปกครองมากก็จะสามารถแสดงถึงความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในสังคมไทย

๒. มุมมองต่อบทบาททางการเมืองการปกครองของนักการเมืองสตรีถือได้ว่านักการเมืองสตรีถือเป็นพลังที่สำคัญต่อการผลักดันนโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวกับสตรี แต่เนื่องจากนักการเมืองสตรี ถูกจำกัดบทบาทโดยนโยบายพรรคการเมือง และจำนวนของนักการเมืองสตรีที่มีจำนวนน้อยถึงทำให้การผลักดันนโยบายหรือกฎหมายเพื่อสตรียังช้าอยู่

๓. มุมมองต่อปัจจัยที่ส่งเสริมและสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่บทบาททางการเมืองการปกครองของสตรี สำหรับอุปสรรค ได้แก่ พรรคการเมือง ทศนคติดั้งเดิมของสังคมไทย รวมทั้งจากตัวสตรีเอง

๔. มุมมองต่อการให้ความร่วมมือจากนักการเมืองสตรี นักการเมืองสตรีมีการร่วมมือประสานงานระหว่างกันอย่างเพียงพอในการผลักดันนโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวกับสตรี

^{๕๕}ดำรง องค์กรเส, “การรวมกลุ่มของสตรีกับการพัฒนาชุมชนชนบท” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๐.

^{๕๖}ขวัญฤทัย จ่างจำรัส, “มุมมองบทบาทผู้หญิงไทยบนเส้นทางการเมืองผ่านสายตาสายตาผู้นำองค์กรพัฒนาสตรี”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขารัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑).

๕. มุมมองต่อการนำเสนอนโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวกับสตรี นโยบายที่นักการเมืองสตรีได้ผลักดันแต่ไม่สำเร็จส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างชาย-หญิงในสังคมไทย และการกดขี่ทางเพศ ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ควรมีการผลักดันต่อไป

๖. มุมมองต่อความเสมอภาคระหว่างชาย-หญิงในสังคมไทย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศตะวันตก สำหรับการนำไปปฏิบัติแล้วถือว่ายังต้องอยู่มาก

อักษร วงศ์ใหญ่ศึกษาเรื่อง “บทบาททางการเมืองของกลุ่มแม่บ้าน กิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน” พบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอเวียงหนองล่องมีบทบาททางการเมืองในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นในระดับปานกลาง มีแนวโน้มที่จะมีมากขึ้นโดยมีบทบาททางการเมืองในระดับท้องถิ่นจะมีมากกว่าในระดับชาติเพราะการที่กลุ่มแม่บ้านมีปฏิสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่นทำได้ง่ายกว่านักการเมืองในระดับชาติ โดยที่นักการเมืองระดับชาติจะมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มแม่บ้านผ่านทางนักการเมืองท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่น นอกจากนี้ยังพบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติถูกต้องตามหลักการประชาธิปไตยในการใช้พลังของกลุ่มเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม ตลอดจนการตัดสินใจทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย อิทธิพลของกรอบโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยมเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงมีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของเพศหญิงแต่มีแนวโน้มกว่าบทบาททางการเมืองจะมีมากขึ้น^{๕๗}

พยุ่ง รสใจศึกษาเรื่อง “บทบาทผู้นำสตรีในทางการเมืองการปกครอง : ศึกษากรณีตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี”^{๕๘} ผลการวิจัยพบว่า (๑) ปัจจัยที่ทำให้ผู้นำสตรีเข้ามามีบทบาททางการเมืองการปกครองในระดับท้องถิ่นเกิดจากปัจจัยภายนอกและภายใน ปัจจัยภายในที่สำคัญ คือ การตัดสินใจด้วยตนเองการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน ส่วนปัจจัยภายนอกคือ ความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์บ้านเมือง (๒) บทบาททางการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นของผู้นำสตรีที่สำคัญที่สุดได้แก่ การร่วมรณรงค์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง (๓) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินบทบาททางการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นที่เกิดขึ้น เกิดจากปัจจัยภายใน ที่สำคัญ คือสมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน และเกิดจากปัจจัยภายนอกที่สำคัญ คือ สถานการณ์บ้านเมืองและการยึดติดเรื่องค่านิยมด้านเพศในอดีต โดยพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินบทบาททางการเมืองการปกครองที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากสถานการณ์บ้านเมืองเพราะเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ยากที่สุด (๔) แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค หลักสำคัญที่ผู้นำสตรีส่วนใหญ่ยึดถือในการดำเนินบทบาททางการเมืองระดับท้องถิ่น คือ ใช้หลักความรู้ความสามารถประสบการณ์และ แก้ไขปัญหาตามกระบวนการภายใต้หลักของเหตุผล ส่วนข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาททางการเมืองของผู้นำสตรี คือ ให้เป็นสิ่งที่เฝ้าหาความรู้ใส่ตนอยู่เสมอ และมีใจมุ่งมั่นต่อบทบาทที่กำลังทำ

^{๕๗} อักษร วงศ์ใหญ่, “บทบาททางการเมืองของกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขารัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๓.

^{๕๘} พยุ่ง รสใจ, “บทบาทผู้นำสตรีในทางการเมืองการปกครอง: ศึกษากรณีตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี”, การค้นคว้าอิสระ, (สำนักงานพัฒนาชุมชน: จังหวัดสุพรรณบุรี), ๒๕๕๔.

ดังนั้นสรุปได้ว่าบทบาทของสตรีในทางการเมืองมีแนวโน้มที่จะมีมากขึ้นโดยมีบทบาททางการเมืองในระดับท้องถิ่นจะมีมากกว่าในระดับชาติเพราะการที่กลุ่มสตรีในท้องถิ่นมีความผูกพันกับนักการเมืองท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นทำได้ง่ายกว่านักการเมืองในระดับชาติ กลุ่มสตรีในท้องถิ่นมียังมิตักษณคติถูกต้องตามหลักการประชาธิปไตยในการใช้พลังของกลุ่มเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม ตลอดจนการตัดสินใจทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการบริหารงาน
อิทธิบาท คือธรรมเป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จ หรือเรียกว่า ทางแห่งความสำเร็จ อิทธิบาทมี ๔ ข้อ คือ ฉันทะ คือความพอใจรักใคร่ในสิ่งที่ทำนั้น รักงาน รักเป้าหมาย รักจุดหมายที่ดีงาม รักวัตถุประสงค์ของงานนั้น วิริยะความเพียรพยายาม จิตตะ ความเอาใจใส่สิ่งนั้น วิมังสาความไตร่ตรอง สอบสวนพิจารณาหรือ ถ้าจะจำง่าย ๆ ก็คือ มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝนใช้ปัญญาสอบสวน

พระมหาสุวิทย์ชาสิริวฑฒโน (พรหมเกิด)ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช”^{๕๙} ผลการศึกษาพบว่า

๑. พนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ๓.๘๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานในการบริหารงานตามหลัก อิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พนักงานที่มี เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และรายได้รวมต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พนักงานผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุ ๓ ส่วนด้วยกันคือ ส่วนแรกเกี่ยวกับตัวผู้บริหารขององค์กร ที่ใช้อำนาจการตัดสินใจฝ่ายเดียวและปัญหาความไม่เป็นกลางของผู้บริหาร ส่วนที่๒ เกี่ยวกับพนักงานผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ที่ขาดวุฒิภาวะทางการควบคุมอารมณ์ ทำให้ขาดสติ ไม่มีเหตุผลในการตัดสินใจในการทำงาน ส่วนที่๓ เกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร อันเนื่องจากสถานที่ทำงานอยู่ใกล้ถนนและชุมชน ทำให้เกิดเสียงดังรบกวน ทำให้พนักงานไม่มีสมาธิในการทำงาน รวมไปถึงการขาดการจัดการระเบียบภายในองค์กรเกี่ยวกับการบริการประชาชน

^{๕๙}พระมหาสุวิทย์ชาสิริวฑฒโน (พรหมเกิด), “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอทุ่งสงจังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย),๒๕๕๔.

ดังนั้นการบริหารงานในองค์กรผู้บริหารต้องวางใจเป็นกลาง มีความเที่ยงตรง สรรหาบุคคลเข้าทำงานให้ตรงตำแหน่งตรงกับความรู้ความสามารถ และที่สำคัญต้องจัดระบบระเบียบการทำงานสร้างสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม

พระอธิการอริชาติ อริชาโต (คุณชัยศรี)ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยประยุกต์ใช้หลัก อธิติบาท ๔ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี”^{๖๐}

ผลการวิเคราะห์ระดับการนำหลักอธิติบาท ๔ มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ฉันทะ (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน), วิริยะ (ความเพียรพยายามปฏิบัติงาน), จิตตะ (การเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน), วิมังสา (การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน) โดยรวมพบว่า ระดับการนำหลักอธิติบาท ๔ มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๐๔๕

ผลการเปรียบเทียบระดับการนำหลักอธิติบาท ๔ มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการทดสอบสมมติฐานที่ ๑-๕ โดยวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษา สมัย การศึกษานักธรรม และการศึกษาบาลี กับระดับการนำหลักอธิติบาท ๔ มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยประยุกต์ใช้หลักอธิติบาท ๔ ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมนั้น ปัญหาหลักของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยประยุกต์ใช้หลักอธิติบาท ๔ ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีนั้นคือ การขาดสนับสนุนงบประมาณในการใช้จ่ายทั้งเรื่องการทำนุบำรุงอาคารสถานที่ และงบประมาณในเรื่องการส่งเสริมการเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร ซึ่งงบประมาณที่ได้จะได้อาจจากการทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ร้อยรายจากห้างร้าน ประชาชนเท่านั้น ขาดการช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และอีกปัญหาหนึ่งคือ เรื่องของปัญหายาเสพติดและอบายมุขต่างๆ ที่ไม่สามารถแก้ไขได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในทุกสังคม แม้แต่ในคณะสงฆ์ด้วย และเป็นปัญหาที่ทำให้เสื่อมเสียเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนตลอดจนเรื่องของการทำวัตรสวดมนต์ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่คณะสงฆ์จำต้องปฏิบัติเป็นประจำเป็นการทำดีให้กับตนเองและส่วนรวมด้วย

มณฑนา ปรีทยานิตยศึกษาเรื่อง “การบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธตามหลักอธิติบาท ๔ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑” ผลการศึกษาพบว่า

๑.การบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธ ตามหลักอธิติบาท ๔ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น

^{๖๐}พระอธิการอริชาติ อริชาโต (คุณชัยศรี), “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยประยุกต์ใช้หลัก อธิติบาท ๔ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี”,วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย),๒๕๕๖.

รายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ หลักการบริหารแบบวิมิงสา (การทบทวนเพื่อปรับปรุง) หลักการบริหารแบบจิตตะ (การวัดและประเมินผล) หลักการบริหารแบบวิริยะ (การปฏิบัติตามแผน) และหลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน)

๒. ผลการเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารและครูจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และตำแหน่งในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ผลการเปรียบเทียบการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารและครู จำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารและครู ที่มีอายุ ๔๕ ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านหลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน) มากกว่าผู้บริหารและครู ที่มีอายุ ๓๐ - ๔๕ ปี และผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงาน มากกว่า ๒๕ ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นมากกว่าผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงาน ระหว่าง ๑๐-๒๕ ปี และน้อยกว่า ๑๐ ปี ด้านหลักการบริหารแบบฉันทะ (การวางแผน) หลักการบริหารแบบวิมิงสา (การทบทวนเพื่อปรับปรุง) และในภาพรวม^{๖๑}

ณัฐพัชร์ แนมบัว^{๖๒} ศึกษาเรื่อง “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ฉันทะ ความพร้อมที่จะกระทำงาน วิริยะ การลงมือทำตามแผนงาน จิตตะ การเอาใจใส่กวดขันในงาน และวิมิงสา การติดตามประเมินผลงาน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านข้อเสนอแนะต่อการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ คือ ผู้บริหารควรติดตามความก้าวหน้าของงานที่ได้มอบหมาย และควรมีจุดยืนที่ชัดเจนในการ บริหารงาน นอกจากนั้นควรจัดให้มีการประชุมประจำเดือนขึ้น เพื่อรับทราบปัญหาภายในองค์กร และควรมีการพัฒนาบุคลากรให้ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน^{๖๓}

^{๖๑} มณฑนา ปรียวณิตย์, “การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๖๒} ณัฐพัชร์ แนมบัว, “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์” , *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๖๓} ณัฐพัชร์ แนมบัว, “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์” , *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

วรฤทัย บุญคง ศึกษาศาสตร์ เรื่อง “ประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อกรุงเทพมหานคร” ^{๒๔} ผลการศึกษาพบว่า

๑. ประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ประชาชนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (=๓.๑๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

๒. เปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่สถานะในครอบครัว อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนพบว่า ประชาชนที่มีสถานะในครอบครัว อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

ดังนั้นสรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่พื้ฐานมาปฏิบัติในหน้าที่การงาน ไปพร้อมกับการบริหารงานในรูปแบบต่างๆ มีอยู่ ๔ ประการที่ควรมี ฉันทะ มีความพอใจในการทำงานที่ทำ เกิดความรู้สึกรักและรับผิดชอบต่องาน วิริยะ มีความเพียรพยายามในการทำงานที่ทำ สู้งาน มานะบากบั่น และฝึกฝนฝีมือจึงทำให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงานจริงจิตตะเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานวิมังสา ทำงานด้วยความรอบคอบมีการไตร่ตรองทบทวนใช้สติปัญญาในการทำงาน

^{๒๔}วรฤทัย บุญคง, “ประสิทธิภาพการให้บริการชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักงานเขตบางซื่อกรุงเทพมหานคร” , วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

ตารางที่ ๒.๙ สรุปงานการสังเคราะห์การวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๑.	การมีส่วนร่วมของ พระสงฆ์ต่อ กิจกรรมในทาง พระพุทธศาสนา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม	พระครูโสภณสาโร ภาส (อภิวัดน์ จิตสา โร), (มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย),	๒๕๕๕	ปริมาณ/ คุณภาพ	พระสงฆ์ควรจะมีส่วน ร่วมที่สำคัญต่อกิจกรรม ในทางพระพุทธศาสนา ทั้งด้านการปกครอง ด้านการศาสนาศึกษา ด้าน การ ศี ก ษ า สังเคราะห์ ด้านการเผย แผ่พระพุทธศาสนา ด้าน สาธารณูปการ และด้าน สาธารณสงเคราะห์
๒.	การมีส่วนร่วมของ พระสงฆ์ในการจัด การศึกษาวิชา พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนอำเภอ บ้านลาด จังหวัด เพชรบุรี	พระปลัดมนู รตนโช โต (ไตรยโชติ) (มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย),	๒๕๕๕	ปริมาณ/ คุณภาพ	พระสงฆ์จะควรมีส่วน ร่วมในการจัดการศึกษา ในด้านวิชาการควร สร้างศรัทธาแก่เยาวชน ด้านบริหารงานบุคคล ควรสรรหางบประมาณ สนับสนุนเพิ่มเติมด้าน งบประมาณควรสรรหา งบประมาณสนับสนุน เพิ่มเติม
๓.	การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการ เสริมสร้างชุมชน เข้มแข็ง: ศึกษา เฉพาะกรณี องค์การบริหาร ส่วนตำบลพระ กลางทุ่งอำเภอธาตุ พนม จังหวัด นครพนม	พระเพชรสมพร ญาณสมปนโน (สิน ชัย)(มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย).	๒๕๕๖	ปริมาณ/ คุณภาพ	ประชาชนควรมีส่วน ร่วมในการเสริมสร้าง ชุมชนเข้มแข็ง ร่วมใน ด้านต่างๆ เพราะมี ความสำคัญต่อการ พัฒนาชุมชนเพื่อให้ ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ดำเนินงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และ ประสบผลสำเร็จ

ตารางที่ ๒.๙(ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๔.	การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการ บริหารงาน องค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองรี อำเภอเมืองจังหวัด ชลบุรี	พระมหาปิยะบุตร ปัญญาวฑฒโน (วงศ์ กันทรภักย์) (มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ/ คุณภาพ	การบริหารงานองค์การ บริหารส่วนตำบลหนอง รี อำเภอเมือง จังหวัด ชลบุรี ควรเปิดโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจเกี่ยวกับ แผนพัฒนาหรือ นโยบายการบริหารงาน เปิดโอกาสให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบการ บริหารงานเพื่อความ โปร่งใส เป็นธรรม ประชาชนสามารถเข้า มาตรวจสอบการ บริหารงานได้
๕.	กระบวนการสร้าง สังคมคุณธรรม แบบมีส่วนร่วม ภายใต้รูปแบบ ธนาคารความดี สำหรับหน่วย อบรมประชาชน	พระราชปัญญาภรณ์ (สิงห์คำ ชยวิโส) (มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย)	๒๕๕๖	คุณภาพ	การจัดตั้งกลุ่มธนาคาร ความดีเกิดขึ้นภายใต้ “หน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล” มี แนวคิดในการจัดตั้ง ธนาคารความดี ๒ ประการคือ เพื่อป้องกัน สิ่งไม่ดี และเพื่อพัฒนา กระบวนการขับเคลื่อน ความดี พัฒนาสังคมให้ ไปสู่สังคมคุณธรรมที่ เกิดประโยชน์และ ความสุขของทุกคนใน สังคม

ตารางที่ ๒.๑๐ สรุปงานการสังเคราะห์การวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทของสตรีกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลเมืองลำพูนจังหวัดลำพูน

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/ หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๑.	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในรูปแบบคณะกรรมการพัฒนาสตรี อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ	เยาวลักษณ์ สันธิโล (มหาวิทยาลัยขอนแก่น)	๒๕๓๔	ปริมาณ	คณะกรรมการพัฒนาสตรีมีรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านความรู้ ความเข้าใจในการเมือง การปกครอง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการติดต่อข่าวสารทางการเมืองอยู่ และ ความสนใจเข้ามามีบทบาททางการเมือง
๒.	การมีส่วนร่วมทางการเมืองผู้นำท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต	สุธาทิพย์ ฉั่วสกุล (มหาวิทยาลัยรามคำแหง)	๒๕๔๐	ปริมาณ	ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านความสนใจทางการเมือง ด้านการลงสมัครรับเลือกตั้ง ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง
๓.	การรวมกลุ่มของสตรีกับการพัฒนาชุมชนชนบท	ดำรง องค์กรเส (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)	๒๕๔๐	คุณภาพ	การรวมกลุ่มของสตรีในชุมชนชนบทเกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ก่อให้เกิดความร่วมมือในการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันมี ๒ รูปแบบ คือแบบไม่เป็นทางการ และแบบเป็นทางการ
๔.	มุมมองบทบาทผู้หญิงไทยบนเส้นทางการเมืองผ่านสายตาผู้นำองค์กรพัฒนาสตรี	ขวัญฤทัยจ่างจำรัส (มหาวิทยาลัยรามคำแหง)	๒๕๔๑	คุณภาพ	ผู้นำองค์กรพัฒนาสตรี มีความคิดเห็นต่อนักการเมืองสตรีโดยยึดแนวคิดสตรีนิยมแบบเสรี คือ การเข้าสู่ทางการเมือง

ตารางที่ ๒.๑๐ (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
					ปัจจัยที่ส่งเสริมและสิ่งที่เป็นอุปสรรคการให้ความร่วมมือจากนักการเมืองสตรี การนำเสนอนโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวกับสตรีต่อความเสมอภาคชาย-หญิง
๕.	บทบาททางการเมืองของกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน	อักษร วงศ์ใหญ่ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)	๒๕๕๓	คุณภาพ	กลุ่มแม่บ้าน มีบทบาททางการเมืองในระดับท้องถิ่นมากกว่าในระดับชาติ มีทัศนคติวัฒนธรรม ค่านิยม การตัดสินใจทางการเมืองที่สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย อิทธิพลต่อการแสดงบทบาททางการเมืองมีมากขึ้น
๖.	บทบาทผู้นำสตรีในทางการเมืองการปกครอง : ศึกษากรณีตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี	พยุ่ง รสใจ (จังหวัดสุพรรณบุรี)	๒๕๕๔	คุณภาพ	ผู้นำสตรีมีบทบาททางการเมืองการปกครองในท้องถิ่นด้วย การตัดสินใจด้วยตนเอง การสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อนบ้าน และความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์บ้านเมือง ต้องการร่วมรณรงค์ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และมีใจมุ่งมั่นต่อบทบาทที่กำลังทำอยู่เสมอ

ตารางที่ ๒.๑๑สรุปงานการสังเคราะห์การวิจัยที่การนำหลักธรรมอริยบท ๔ มาใช้ในการบริหารงาน
ที่เกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลเมืองลำพูน
จังหวัดลำพูน

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๑	การบริหารงานตามหลักอริยบท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	พระมหาสุวิทย์ฯ สิริวัฒนโน (พรหมเกิด)(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ	การบริหารงานตามหลักอริยบท ๔ ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากตัวผู้บริหารขององค์กร ดังนั้นผู้บริหารต้องวางใจเป็นกลาง ที่สำคัญต้องจัดระบบระเบียบการทำงาน สร้างสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม
๒.	ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยประยุกต์ใช้หลัก อริยบท ๔ ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี	พระอธิการอภิชาติ อภิชาติ (คุณชัยศรี) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยประยุกต์ใช้หลักอริยบท ๔ อยู่ในระดับมากปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์คือการขาดงบประมาณ การช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเรื่องของปัญหาเสพติดและอบายมุข
๓.	การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักอริยบท ๔ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต ๑	มณฑนา ปรียานิตย์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๔		การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ตามหลักอริยบท ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก วิมังสาเป็นการทบทวนเพื่อปรับปรุง จัดตั้งเป็นการวัดและประเมินผล วิริยะเป็นการปฏิบัติ ตามแผน ฉันทะเป็นหลักการวางแผน

ตารางที่ ๒.๑๑ (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๔.	กา ร บ ริ ห า ร ทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักอิทธิบาท ๔ของโรงเรียนพระ ปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษา ใน อ า เ ภ อ เ มื อ ง จังหวัดนครสวรรค์	ณัฐพัชร แนมบัว (มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย)	๒๕๕๔	คุณภาพ	การบริหารทรัพยากร มนุษย์ตามหลักอิทธิ บาท ๔คือ ฉันทะความ พร้อมที่จะกระทำงาน วิริยะ การลงมือทำตาม แผนงาน จิตตะการเอา ใจใส่กวดขันในงาน และวิมังสาการติดตาม ประเมินผลงาน ข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรมีจุดยืนที่ ชัดเจนในการบริหารงาน การพัฒนาบุคลากรให้ ทันต่อเหตุการณ์ใน ปัจจุบัน
๓.	ประสิทธิภาพการ ให้บริการชุมชน ของสำนักงานเขต บ า ง ชี อ กรุงเทพมหานคร	วรฤทัย บุญคงชล (มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย)	๒๕๕๖	คุณภาพ	การให้บริการชุมชน ของสำนักงานเขตบาง ซื่อกรุงเทพมหานคร ตามหลักอิทธิบาท ๔ ประชาชนมีความพึง พอใจอยู่ในระดับปาน กลาง ข้อเสนอแนะ ทางเจ้าหน้าที่ควรมีการ ให้บริการประชาชน ด้วยความจริง มีมนุษย์ สัมพันธ์ที่ดีในการ ให้บริการแก่ประชาชน

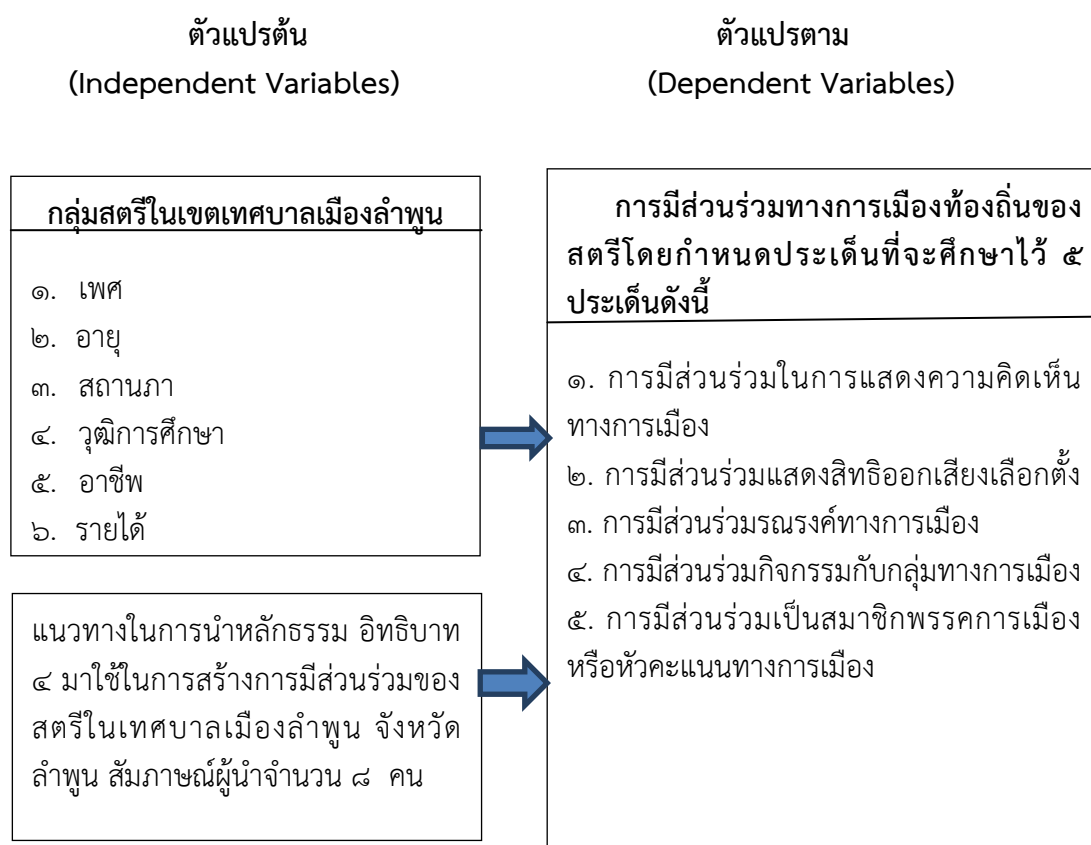
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้องนำมาจัดเป็นกรอบแนวคิดที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามได้แก่

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีประกอบไปด้วย ๕ ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การมีส่วนร่วมแสดงสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมรณรงค์ทางการเมือง การมีส่วนร่วมกิจกรรมกับกลุ่มทางการเมือง การมีส่วนร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือหัวคะแนนทางการเมือง

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย